

گلشنِ گلشن

Ketabton.com

په لاس پي خوننده کوي

اظهار الله اظهار

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surroundings is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Johnson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-

*Pher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000*

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

کاہنڈی دکل پیہ لاس کبھی خونڈنہ گوی

اظہار اللہ اظہار

سنہ یکبتہ اف رائٹرز (رجسٹرڈ) پبلسور (پاکستان)

۳ انتساب

د هاڅي دروند پلار په نامه چې وايي
"د عيت زخمو نه لا بنگاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي"

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وايي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رې دې ودان کړه زما هرڅه ته ي

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رې ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

له دا زما د والد صېب پروفېسر انعام الله جان قېن صاحب شعر دے
چې د هغوي په شعري مجموعۀ "ژوندون که بېلتون" کې چې چاپ دے
اظهار

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کابني دگل پاه لاس کېږي خوند: ۱۰ کوي
شاعر: اظهار الله اظهار
پاښتل: محمد فرېم انصاري
ترتيب: محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب
اهتمام: پروفېسر شوکت الله حن، محمد داؤد کمال
پروفېسر ټک: نوشاد حکيم، پروفېسر سيد ايوب شاه
روجه اشاعت: ۱۵ اگست ۲۰۰۰
پريس: انصاري پرنټنگ پريس محله جتکي پېښور
کتابت: ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قيمت: ۱۰۰ روپۍ

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانگه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون: ۲۴۰۳۰۵

هایئکو تہروتہی او نیوکی

دُ هایئکو ساخت او هیئت خہ دے . کومو معروضی حالاتو او نفسیاتی عواملو زہن و لپ دہ . خہ تاریخ ، ثقافتی او سماجی پس منظر لری او پنتو ادب تہ کلہ ، خٹکہ او لہ کومہ راغلی دہ . ددی وضاحتونو بچنی ضرورت نہ دے پاتی شوے . خکہ چي اوس دُ دنیا دُ نورو ژبو او ادبیاتو نہ قطع نظر دُ پنتو ژبی او ادب دُ سر نقادانو او ادیبانو ہم پہ دی حوالی سرہ دومرہ ضروری مواد او اہم معلومات مخی تہ راوری دی چي دوبارہ ذکر بہ یی نوستونکی دُ تکرار دُ بی خونندی او دُ نظر دُ ستومانہی سرہ مخ کړی . گنی نو دی سلسلہ کبئی زما مضمون چي زما دُ هایئکو رومی مجموعہ "راتہ غور و نو کبئی بگنہ یی شہنگوی" کبئی چاپ شوے دے . باید چي اولوستی شی . او بیا پہ تہ تہ دُ بناغلی محمد یاز غزل صہب تفسیاتی مقالہ چي دُ هغوی دُ هایئکو پہ مجموعہ "دُ بناستونو دُ صحرا و ریخی" کبئی موجودہ دہ

پہ دی حقلہ کبئی کشاپی هوارولپ شی .

خکہ نو دلته زما مقصد دُ هایئکو پہ تیکنیک خہ تحقیقی مضمون یا مقالہ لیکل نہ دی بلکي دُ هغی اختلافاتو سراسر ہم نہ بلکي سرسری شان جاج اختل دی . چي دُ تہی پہ مرستہ او دُ هایئکو پہ غندنہ کبئی مخی تہ راغلی دی . ممکنہ دہ چي پہ دی لپ کبئی زہ دُ هایئکو خہ فنی او تیکنیکی اړخونہ ہم پہ گوتہ کړم . ولپ حیثیت بہ یی دُ بحث دُ غوښتنی او موضوع دُ تقاضونہ زیات هچ ہم نہ وی او زما دُ خبری سرہ بہ بچنی نہ متعارض کبئی چي گنی زما دا لیک پہ هایئکو باندي منضبط او مبسوط تحقیقی لیک نہ دے .

تر اوسہ پوری چي دُ هایئکو پہ مخالفت کبئی کوم لیکونہ زما لہ نظرہ لاسپ شوی دی هغوکبئی سنجیدہ او غیر سنجیدہ هر دوه قلمہ ذہنی رویو برخہ اختلپ دہ . دی لپ کبئی چي غیر اصولی او دُ هایئکو دُ صنف سرہ بہ حسد ، عصبیت او بی علمی باندي میني بی حایہ مخالفتونہ پہ نظر راغلی . هغه زہ دُ خپل بحث نہ خکہ او باسم چي داسی ذہنی رویی دُ ژوند او ادب دُ غوښتنو نہ صرف خنلہ دہ بلکي دُ نا اہلی دُ پتولو پہ هخہ کبئی دُ تہی پہ اویو دُ توپک اړخودلو نادانی دہ او دُ تہی سرہ دُ دښمنی کولو لاری هوارول دی .

ایته دُ تہی او هایئکو دُ تقابل پہ نتیجہ کبئی چي کوم اصولی اختلافات یا بنیادی استدہنی مخی تہ راغلی دی . باید

رد عمل بیکاره کړو۔ د مثال یو څو نمونې دا دي:

”چاڼ نیک اس بات کا تعلق ہے کہ تیر شاعر کو مارتا ہے
 اور اسکو گمانی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
 ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو بے کی
 وسیع القبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔“

دوہمہ حوالہ:

”مون خلیق خوبہ نوم سرہ یو او د تپہی د خالق
 نوم چاتہ نہ وی معلوم نو دچا کارشہ دے سچہ یہ
 پتہ خیل وخت خرابوی۔ خلی خلق خو تردی پوری
 وائی چہ تپہ شاعر ورکوی او ہائیکو ی را ژوندے
 کوی مطلب دا چہ د ژبی او ادب غم چاسرہ نشته
 صرف او صرف د خیل خان غم پہ معنہ کوی دی۔“

د حیرانتیا خبرہ دا دہ چہ گران تنقید کونکو بناغلیو
 اخر څنگه دا فرض کړه چہ گنہ انظار الله انظار په فای ژوند
 کبہ د تپہی د اهمیت نہ انکار کوی د خبری مطلب صرف او سر
 دو مره و چہ هائیکو په تخلیقی سطح د فرد د انفرادیت نغی نہ
 کوی او خود نمائی چہ د تخلیق کار فطرت دے ورته هائیکو
 کبہ د تسکین موندلو زیاتی موقچہ پہ لاس وړی گنہ نو
 دغه معترضین دی پخپل گروان کبہ سر دتہ کوی او اوږدی
 وائی کہ چری د پنتو ژبی یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم
 نشر، غزل، هائیکو، افسانہ، ناول، خاکه، نکل وغیرہ لیکي نو

چہ جائزہ یی واخستل شي۔ خوله هر څه نه وړاندې زه
 بناغلیو ناقدینو ته فقط دومره گذارش کول غواړم چہ د
 کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل
 مضمون ”هائیکو د پنتو ادب کېسپو تیر“ کې ورکړي دي هغه
 دي لازمي اولوي او د تصفیہ شوو اختلافاتو دي په بیا بیا
 یی حایه گردان نه کوي گنہ نو او دي بیا یی چہ زه په خپلو
 انتقادي معروضاتو کې په کوم کوم مقام تیندک شوه یا
 په کوم کومو حایونو کې تیر وتلیم۔ زلمے نقاد بناغلی
 ازاد اشغری سبب په دي باب کې لیکي۔

”راته غوږ ونو کبہ بنگرې شپنگوي، نوم هم
 بناسته او د تاپل گتې اپ هم بناسته..... د
 اکثر و ملگرونه چہ ما کوي تبصرې پرې ولوستې
 یا واوړېدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو
 دا به ووايم چہ که د اظهار د کتاب سر مقاله په
 غور ولوسته شي نو په دي کې ددغو بناغلیو
 معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته۔“

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کې د حقیقت څرگند
 کړے وو چہ:

”د تپہی شاعر ورک وي او د هائیکو شاعر ژوندے
 او معلوم وي۔“

لهذا گڼو ناقدینو دي خبرې په ترڅ کې سنجید او طنزیه

هنده به گنجی د پښتو د ادب پنگله او د پښتنو د اجتماعي ژوند
 سرمایه نه شي تسليموله بلکې پښتانه به يې په دې سبب
 رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي هکله نو دا دې
 خپلو خپلو علاقه او وطنونو ته واپس کړي شي که هر
 څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو
 او مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انگازې ولې نه راپورته
 کېږي. خداي دې نه کړي که چېرې داسې اوشي نو د پښتو
 ادب په لمن کې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږه
 پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولي دې د ادب د
 دې رنگارنگ اصنافو د سپردو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
 کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کې
 برخه اخلي او د قايي ترقي په هلوځلو کې هم خپل ځانته
 حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کې د اعتراض څه کښائش دے
 ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل
 ځان غم په مخه اختو کېدو د زمکې او اسمان فرق دے.
 پوستونکي دې اوس په خپله انصاف او کړي چې د پښتو ژبې
 او ادب د ترقي غوښتونکي ښاغلي معتريفين دي که
 اظهار الله. اظهار.

راقم المعروف ليکلي وو

”تهپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړي چې
 هايکو په اخاي تناظر کېدو د دنيا د هرې

ژبې، ادب او طبيقي سترگې ځان ته را اړولي دي.
 ددې خبرې په ترڅ کې ښاغلي اسير منگل ليکي:
 ”په نې صرف علاقائي يا پښتو ادب کو متاثر کړاېه چېکه
 هايکو کې عالمي پذيرائي هونې هے. ميرے خيال ميں تهپے کي
 جو عالمي پذيرائي هونې هے وه ايشياء کے کسی اور صنف
 کو نصيب نهيں هونې. هېي وجه هے که انگريز مستشرقين
 نے زياده تحقيق تهپے پرکي هے اور اس صنف پر جامع
 کتابين لکھ کر عالمي ادب سے اس صنف کو روشناس کيا
 هے.“

د ترجيې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
 داده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منگل کوي. هغه
 زما په مضمون کې يو ځاے هم موجود نه دے او نه ما
 دا دعوي کړې ده چې تهپې ته په عالي سطحه توجه نه ده
 شوې. مقصد يې دا و چې هايکو د دنيا په هره ژبه کې
 رواج موندلے دے او هره ژبه کې ليکے کېږي او تهپه
 د بين المللي پېژندکلو باوجود صرف په پښتو، پنجابي
 يا هندکو کې ليکے شوې ده. او هغه هم د بنيادي ساختيايي
 تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلي اسير منگل
 اتفاق نه لري نو بيا دې ماته په انگريزي، اطالوي، فرانسوي،
 جرمني، روسي، چيني، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو
 او وړو ژبو کې ليکلي شوي يوڅو تهپې او ښايي ولې ددې

برعکس هائيگوت و دنيا په هره ژبه کېدای ليکلې شوې ده او ليکلې کېږي. چې گڼ ماشومانه چې شکره - زما په خيال بناغله اسير منگلي زما نظرونه په پوره تناظر کېدای و کتلو هره ضرورت نه د هغه حسوس کېدای او د خپلې خوبې هغه عبارتونه چې دوستانې دي چې د هغوی ټاکلې شوې مقصد ته پرې تقويت رسېدای.

برعکس هائيگوت و دنيا په هره ژبه کېدای ليکلې شوې ده او ليکلې کېږي. چې گڼ ماشومانه چې شکره - زما په خيال بناغله اسير منگلي زما نظرونه په پوره تناظر کېدای و کتلو هره ضرورت نه د هغه حسوس کېدای او د خپلې خوبې هغه عبارتونه چې دوستانې دي چې د هغوی ټاکلې شوې مقصد ته پرې تقويت رسېدای.

گڼان بناغله مشتاق مجروح په خپل مشون اني اينلا کو هائيگو کېدې په راقم الحروف د خپل خاص تنقيد ي چېر کلي کوي دي. ليکي:

"نن اني اينلا کو ميتونوې هوم کېدې زېږېدلې غځې هائيگو و غماشې اعلي ترينې نيوې دي بلکې دا ښه په د شوق سره وېلې شوې چې اني اينلا کو ميتونوې هوم کېدې زېږېدلې خو هائيگو ته بيلو پرنتې وېل مناسب دي"

وراندې ليکي:

"په شاهده کېدې راغلي ده چې ښتو شاعري کېدې تر اوسه د فلسفي شاعرانو نه علاوه بل چا نه غځېدې کوي نه ده کړې. واحد دا نو وارو صنف د چې غځې ليکو نديو د غځې کوي. د پاره خاص کړې د"

زه دا وېل نه غواړم چې بناغله مشتاق مجروح دي خپله اعلي و ارفع ادبي اعبي باندې لن غور اوکړي. بهر کيف په ادب کېدې غځې کوي واقعي چې د غځې وړ اقدام د دغه

هم يودو غځې خيانت بکاري. در حقيقت غځې کوي يا غځې کاري د معاشرې د اخلاقياتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لونه جرم دے. چې د هوس ناکې، شهوت پرستي او عصمت فروشي ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نگ لاري خطا کوي او په سړي سترگې توروې. پېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلبي جهاد پکار د بلکې داسې حال کېدې توره وېتل زيات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په يوه بي ضرره پېرايه کېدې د ژوند وړ چلوي او ښودل شي. يا د معاشرې برېښو او لغو اېښود پکښې په داسې هنر او غځندل شي چې پکښې د لذت پرستي نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصوير راښکاره کېږي نو دا به غځې لټون پېر نه بلکې د اسلامي ادب په زمره کېدې راځي. ځکه چې د يو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فېصله کوي. اوس که يو نظم پرست "بهشتي زېږ" ته

ڪرني له سر راوره ناداني گهني
گرک چي دکوي چرگي نه ماتپري
ورله په پوزه کني بنه ورکوي

چي پکني د جرم اوسزا قانوني اړخ په تشيبي انداز
کني وړاندي شوي دے اودا حکمت پکني بيان شوي
دے چي په بنحو پري نه دي ستول پکار گهني نو مازغه تي
خوابدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکني بنکاره غماشي
بنکاري اوس دي دوستونکي چيله اووالي چي غماشي زما په
هايگو کني ده کنه د بناغلي معترض په ذهن کني.

بحر تقدير که زما په هايگو کني د جاياتي حياتو د
ادراک او اظهار سره سره د غماشي عناصر په لاشعوري
توگه هم راغلي وي نو استغفرالله خداے ته هي دي توبه
وي. بلکي زه د دا رنگ هايگو د Disonه کولو اعلان کوم.

البتہ د بناغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوي بجي بي
خايه ده. چي گهني په ښتو کني د فلسفي شاعرانو نه، علاوه
بل چا غماشي نه ده خوره کري مگر هايگو کني داسي
کني.

زه پوښتنه کوم چي ايا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر و او که نه، که جواب ئي نفی کني وي نو بيا د هغوي
په شاعري کني چي کومي ناروا شوخي او امپزشونه دي تر
کومه پوري ئي بناغلي ويغينلو Defend کولے شي.

کوک شاستر وائي نو په دي کني به تصور دچا وي (هنذا
دوه خمينونه په دي سلسله کني چر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اړوچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط
اړوچ او شي نو ښه خيال به په دي سبب نه غندلے کني
چي گهني ناروا اړوچ ورته اوکرے شو بلکي د غلطو اندازو
سر غوڅول به عين انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چي د راقم المعروف په کومو
هايگو باندي د فحش گوښي تهمت گولے دے د نموني په
ډول تري يو دوه هايگو وړاندي کني.

واده کني پام کوه ناوخته نه کړي
چي استعمال کني ئي اوبه نه راځي
نو د کوهي ټولي چيني اوچي شي

زه نه پوهېږم چي اخر کوم داخلي انتشار بناغلي دي
کچ بحثه نه را اوپارولو چي نقل کولے شوي هايگو کني
غماشي ده. چي نه ئي لفظياتو کني د هوسناکي شه ترغيب
شته اونه ئي معني د شهوانيت چغلي خوري البتہ شرکنده
پکني د خاتم الانبياء ^{عليه السلام} د وينا دا مفهوم دے چي نچ
دي بالغ شي نو واده ورله اوکره - خلک چي زما په خيال
ورستو تري گهني پيچيدگه هم پيدا کېدے شي.
بله هايگو :-

دو ٻيهر خبره دا ده جي بناغلي مشتاق جي د ٻيڙي د پاكدامني
 نه صرف قابل دے. بلڪي وکالت جي هم کوي زما په خيال يا
 خوگني هغوي فقط نفس گشي او برگزیده ٻيڙي اوربدي او
 لوستي دي او يا گني د ٻيڙي لغاشي ورته لغاشي نه بنڪاري.
 د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د بناغلي په خدمت
 کني دا شو ٻيڙي ورايندي کني دي صراحت سره جي
 دا چرته اخوا د بخوا ٻيڙي هم نه دي بلڪي د پښتو ٿري
 مشهوري او معروف ٻيڙي دي جي بستند و مطبوعه ٿيو
 کني شمير لے کني.

يا قربانے :

په ما دي خبته نغاره کړه
 ورکه غرمه شاه جي شملو له به درتلمه
 جي خوله ي اخلي بم الله کړه
 پيريان پري ناست دي اثيري به شي مينه
 آسمان له ستور و غاره ورکړه
 ماله ي ننگه اشتاغب نه را کوينه
 سورے سورے پگولورا شي
 جي پرهارونه دي گندوم خوله درکومه
 دا د رشو نه چونگ دے - هيله لرم جي بناغلي مشتاق
 سره به دي ٿيو په صفائي کني گني تاويلات او توجيحات
 وي گني نو دا به سني جي په پښتو ژبه کني صرف فلسفي

شاعرانو بخش گويي نه ده کړي بلڪه د پښتو ٿري کلاسک او
 کلاسيکي دواړه قومه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکي په سر
 دے . او دا ٻي ٻيهر هم د لغاشي د زد نه په نه ده پاتي شوي.
 اصل کني جبايلات او لغاشي د يو تصوير دوه جدا جدا
 اړخونه دي خو مبيع جي يوه ده يعني جنس. اوس که د جنس
 صحت مند اړخ واخستل شي. نو د جبال احساس به پيدا
 کني او که نه رنجور اړخ جي موضوع جوړه شي نو لغاشي
 به تري سازبزي - دغه وجه ده جي د جذباتو په غورځنگ
 کني حني وخت په دواړو کني د امتياز کرينه را بنسکل گرانه
 شي. په داسي نازکو مرحلو کني ذهن د هر قومه الائنس
 نه په سائل پکار وي گني نو داسي حالتونه به راپيدا کني
 لکه جي بناغلي معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اينه کوهائيو ليکونکي بناغلي مشتاق دا هم يکي
 ” زمونڊ د پښتو نوو ليکونکيو د هائيو طرف ته
 مخه کړي ده او پکار هم ده د هني وجه چا کټر
 اسرار صلح دا بيانوي جي په پښتو کني زمونڊ
 متقدمينو دومره خه وپلي دي جي اوسنو ليکونکيو
 ته جي خه پر پښي نه دي نو هکله دوي په دي
 نو وارد صنف کني د ليکلو کوششو نه کوي خو
 هغه ورسره دا هم وايي جي هائيو ليکونکي مانه
 ٿول سائيو بنڪاري زما يو بل ملگرے وايي جي

سڀيه وٺي ڏاڍي اصنافو قات راغلي ڏس ڇي
 اوس ڏجاڻي صنف نه کار اخستے ڪن ڇي. چاربهه
 مڙه شوڀ ده، رباڻي نشته، قصيد ڇمي ڏي
 پڪار ده ڇي زمونڻ شاعران دغه خپل اصناف را
 ژوندي ڪري اوڪه خامخاڻه ڏي اصنافو ڪنڻي طبع
 آزمائي نه ٿي ڪول نوڏ پڻتو خالص خپل صنف
 ٽپه ڇي ڏهاڻڪو نه مختصره هم ده په هغي ڪنڻي
 ڏي طبع آزمائي ڪوي!

زه خپله هم دا غواڙم ڇي ٽپه ڏي اولڪي ٿي خو
 په ڏي ڪنڻي ٽوڪ ڇه ڪول ٿي ڇي اوس نوڪ ڪول ڏٺي په
 مقابله ڪنڻي ڏهاڻڪو تخليق له زياته ترجيح و رکوي. لهنذا
 پڪار ڏي ڇي ڏي عمل په ورستو ڏي نفسياتي عواملو او ڏ
 عصري غونڻتو ته پام ور اوگڙو ٿي او بيادا ڇي لوڻ
 تحريڪونه په مخالفتونو نه مري بلڪي نوره وده او زور موي.
 بحر ڪف ڏ بناغلي مضمون نگار ڏ حوالو ڏي ڏي ليک نه قدم
 په قدم ڏهاڻڪو صنف سره ڏ هغوي ڏ لاشعور هغه
 پٽي عناد راڻر ڪنڻي ڇي ڏ ائي اينه ڪو ليڪو باعث او
 محرڪ گرڇڻڊل ڏس. بيا هم بناغلي مجروح ڇي ڏ محترم ڏاڪٽر
 اسرار په حواله ڪوي خبري ڪري ڏي زه پري اعتماد ڪوم
 اوس هغوي پوهه ٿه او بناغلي ڏاڪٽر اسرار. البته دا
 خبره ڇي نو وار صنف هاڻڪو ته ڏ نو وڻڪو ٿي ڪلهه

شوي ده. ڇي متقدمينو ورته ڏ وٺلو دپاره هڻڻ نه ڏي
 پرڻي اصولاً غلطه او غڻ تحقيقي ده او ڏي حقيقت منلو
 نه سترگي پٽول ڏي. ڇي گڻي ڏ هر دور ڏ ادب خپل تقاضا
 اسلوب، وڪڻن، نفسيات، حوالو او غونڻي وي.

نن ڇي په ادب ڪنڻي ڏ علامت، سريلزم، ترقي پسند
 ڏاڏا، ازم، تجرديت او ازاد خيال ڏ تلازي و غڻه ڪوم فڪري
 او ٽيڪنيڪي تحريڪونه راپورته ٿوي ڏي. او شعري او
 نثري ادب ٽي ڪوي ارتقاء او ارتفاع سره مڃ ڪري ڏس
 متقدمينو ڏ هغي خوب هم نه و ليدل او ڏ هغوي ڏ
 خيال په حاشيه ڪنڻي هم چرته دغه امكانات نه پرڻڻڊل
 زه دامم ڇي زمونڻه ڪلاسيڪي شاعرانو پڻتو ادب ته
 مستقل او پاڇه بنيادونه وربخيلي ڏي او راتلونڪي ڪول
 ته لاري اساني ڪري ڏي خو دا دعويٰ ڇي گڻي ڏ شعر او ادب
 ڏ ارتقاء سفر هغوي ڏ موضوع او فن په اعتبار داسي ڪمال
 ته اورسو ڇي بل ڇاته ٽي پڪڻي هڻڻ نه ڏي پرڻي زياته او
 سينه زوري ده.

ڏاڪٽر صبا زمانه زيات په ڏي خبره پوه ڏس ڇي تن
 او پروڻ ڪنڻي فرق وي تن ڇي دنيا ڏ ڪومو پڻڻ سره مڃ
 ده او ڪوم نوي نوي علوم او فنون په ڪنڻي متعارف ڪنڻي
 يا ڪوم سائنسي ايجادونه او تجرڻي پڪڻي ڪنڻي هغه ڏ متقدمينو
 زمانه ڪنڻي چرته وڪ او چوڻڪي ادب ماضي سره سره ڏ

عصري او زماني پېښو په نبض گوټي بډوي. (بندۍ عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخاواتې وي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. کښې نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د واکور صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو کام هم وړاندې لار نه شي او يو نه ختمد ونگر. محمود به يې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم د چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوسته زيان ورسوله دے.

د بناغلي واکور اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بيل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه يکي چې گڼې د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازي بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې حقيقه او د شاهدي خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم ناسته هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرظم او گڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندل شو دي بلکې ادبي دنيا کښې منلې شوي او مستند دي مثلاً رياض تميم، محمد اياز غزل، شكيل احمد ناياب عامر گمياي، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زېږ حسرت او راقم الحرف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترگو کښې خوب د گودر پاتې نشو" يې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ د ورمېښي انعام مستحقه گرځېدلې ده.

پاتې شو د گوران بناغلي واکور اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق او نويو د ذهني او نفسي کمپيو نو نه سراسر د بې علمي ثبوت دے او د هغې بهتان لرازي يوه کړې ده چې د هايکو غنډ ونگي يې وخت په وخت په ځنډ نه ځنډه شکل کښې کوي. زه نام چې بناغلي واکور صېب د ايم. بي. بي. ايس گوري تر لاسه کړې ده او سيکټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانگه ده خودا هم حقيقت کښې چې بناغلي واکور اسرار صېب چرته هم پروفېشنل سايکټرېسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريتارمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو يې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رغورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنگه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق ولرے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلي د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځايه پېدا کولو خوا هڅې لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خود ادب د هر صنف سره تر يې د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب يې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلي د هايکو سره د سايکو د قافياي د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو چرې به ادب ورته زه دا وپېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کونو دغه وسیله اوتی آف فیشن کونو کپنی او بالفرنس
 که د مزاج پیدا کو او دغه انداز خپل کرے شی نو ممکنه ده
 چی شوک دا هم اووایی چی د غزل لیکو نکی خپل وی د کمال لیکو نکی
 دل اول وی او د تپنی خالق کپی وی عالی هند القیاس ولی دا
 به د مزاج پیدا کونو د پوره پر پوتی حربه او وسیله وی
 او هغه مزاج چی نفع په نفعه د یو انسان یا د یو طبیعی
 جذبات او احساسات زحیی کوی. د ادب د اعلی او رفیع
 منصب سره هچ سمون نه لری.

تر شو پوری چی د ای ایسا کو هاینکو د مضمون نگار
 بناغلی شتاق مجروح د یو بل ملگری دوی احتیاج تعلق
 دے چی کنی چاربتنه 'قصیده' رباعی او تپه خه مره
 شوی خو نه دی چی لیکو نکی چاپانی صنف هاینکو لیکي.
 د پری حایه په دی چی یو هاینکو لیکو نکی هم دا نه
 وی وپلی چی شوک دی په گوته شوی دخی اصنافو کنبی
 طبع ازماپی نه کوی ددی اعتراض نوعیت بیچی دا سپی دے که
 چی شوک اووایی چی لو بناری دی کرکت 'هاکی' جناسنگ او
 سکواش وغیره نه کوی. بلکې ددی په خاے دی کشتی
 میرغپ کبابی او گولوی رسته وغیره کول شروع کری چی
 چرته روایت ئی ختم نه شی. بله لویه د افسوس خبره دا
 ده چی د "هندا ماکنزم" غوندي د ضعیف تحقیقی کتاب
 لیکونکے بناغلی شتاق چی د کوم ملگری په حواله خبره کری

۵۰ - نو د هغه هچ نوم ' ادبی حیثیت او درک ئی نه دے په
 گوته کرے چی د تحقیقی اصولو خلاف او ادبی دیانت نه
 قیسته ده. زما په خیال دغه رنگ بناغلی شتاق مجروح د
 یو فرمی کردار په خوله کنبی خپله ژبه ایبې ده او په
 پوی تراشای شوی مجسمه کنبی ئی د هاینکو خلاف خپل
 ذاتی جذبات وراوندی کری دی خو سرے شه اووایی زمونږ
 قایمی مزاج داسې جوړ شوے دے چی مونږ مری راژوندي
 کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلی داورخان داؤد په خپل یو مضمون کنبی
 د هاینکو او تپنی د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:
 "خنی محققین د تپنی د هاینکو سره نزدی تعلق
 په گوته کوی خو که وکتے شی نو بنیادی لحاظ
 سره دی دواړو کنبی د هیئت په لحاظ د پری زیات
 فرق دے. هاینکو د چاپانی ادب یو مشهور صنف
 دے. که د تپنی ددی د خصوصیت او مقبولیت
 راز هم ددی په اختصار او جامعیت کنبی دے
 خو هاینکو کنبی صرف درې مصرعی وی. رومی
 مصرعه کنبی پنځه، دوهمه کنبی اووه او دریمه
 کنبی پنځه سوتی اهنگونه وی یعنی دا ټول نظم
 اوولس سوتی اهنگونه لری. رومی او دریمه
 مصرعه ئی برابره او هم قافیہ او دوهمه یا منحنی

يُ دُوُوُ صَوْتِي اِهْگُونُو شومره دُ دوي فنه
اورده وي يعنې هايگود هيت او موضوع دوارو
په لحاظ د مخصوص شرائطو پابنده وي.

د هايگود صوتي اِهْگ نظام د بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدے شي

	}	۵	=	فعلن فعلن فع
۱۴		<	=	فعلن فعلن فعلن فع
		۵	=	فعلن فعلن فع

خو ددې برعکس د ټپې د دُوُوُ مصرعو د صوتي
اهنگونو يا ملي اوزونو ترتيباً په دې ډول دے
۲۲ = ۱۳ + ۹
نه

د پروفېسر صېب فرمودات په سرسنگونو خو چېرې
نېمگړتياگانې په کېنې محوسېنې او يو ځای نيم کېنې په
کېنې د تحقيقي سپرې خلاف د سهولت احساس هم پتې
پتو په کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالي دا ليک يوه فني
تيسرک سره هم مخ شوی دے.

معلومېنې دا چې پروفېسر صېب د هايگود هيتي
ادلون بدلون ساختياقي تبديلي او ټکنياکي ارتقار په
نظر کېنې نه ده ساتې گنې نو هايگود به ي د اوو لسو چيو
او ۵ - ۴ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتي تقسيم کېنې نه
داوسله يا ده هم ممکنه ده چې دې سلسله کېنې پروفېسر صېب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايگود صنف
نه د يو خاص مکتبه فکر ټاکلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. گنې نو د جاپان ورمېنه هايگود يکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کېنې
اهم دے. دغه ترتيب حرف اخر نه دے گنلے او بيا په عالمي
ادب کېنې د يوې مصرعې 'دوو مصرعو او درې مصرعو هايگود
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفېسر صېب ته هغه
د انتقادات قابلي نه وي بکاره شوي ولي بيا ي هم وضاحت
لازمي پکار و.

بحر حال پروفېسر صېب چې د هايگود دپاره د بحر متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کېنې ي د هايون صياد
صېب کومه هايگود وړاندې کړې ده - د وارو کېنې هېڅ تړون
او نسبت نشته 'هايگود په پښتو ژبه کېنې ده چې د زميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنکي نه لري او مطلق د
بحر متقارب په بنودلې شوي بحر نه مقطع کېنې حکله
چې د پښتو ژبې او هايگود ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نه کېنې.
هايگود ده.

هدرد ي نوم دے
په مينه نه پوهېنې
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چي فعلن فعلن فع به اصل کښي
 پنځه نه بلکي شپږ ارکان يا اصوات لري فع به دوو حرکتو
 اډانه لري البته چونکي به فع کښي د فني اصطلاح ترغه
 سبب خفيف د نو په ختي موقعو پکښي يو حرکت
 او غورځښي خو هېڅه داسې نه وي اوس که څوک د
 پروفېسر سبب په گوته کړي شوي دغه اهنگونه راجمع
 کړي نو شمېر به يې اوونځ نه بلکي شل وي. ددې ټول بحث
 مقصد داده چي پښتو هايڼکو د غږ فطري قدغنونه په
 غارکښي ديکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
 جاپاني ساخت کښي هايڼکو ليکي که په متوازي الاضلاع
 هيت کښي که مردف او مقفي هايڼکو ليکي که ازادي او
 معرا هايڼکو پابندي پري نه دي لگول پکار ځکه چي پښتو
 ژبه يوه داسې ژبه ده چي د وسيع المشربي او وسيع القلبي
 يا وصف غږ فطري اصنافو او هيتونو له په زړه کښي
 چرته هم خا نه ورکوي لهندا د هايڼکو هغه ساخت او
 هيت به پاتي کښي چي پکښي د پښتو ژبي د مزاج رعایت
 اوساڼ شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلي پرېشان داودزې ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايڼکو مي ځکه د دري مصرعه ايزو
 نظمو په نامه يادي کړي چي دلته هم په هره يوه هايڼکو
 کښي يو پوره مضمون خا شوه دے؟"

زه منم چي د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
 يو ځانگړې نقطه نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله راڼي
 نه ددې غلط فهمي خورېد واندېښنه ده چي گڼي به
 هايڼکو کښي پوره مضمون نه بيانوي، بلکي هايڼکو د نيمگو
 مضمونونو يو ت او ورک تصوير وي. ممکنه ده چي د
 هغوي دا خيال نه وي خو په يک کښي يې دي طرفته د
 پام گرځولو ښکاره احتمال موجود د په دي موقعه به
 دا خبره کول هم يې خايه نه وي چي گڼي د هايڼکو بن بڼادي
 طور سره د فطرت د مصوري او تصوير کشي نه عبارت
 دے دا حقيقت دے چي د تن هايڼکو گڼي ارتقايي مرحلې
 تر سره کړي دي او د فطرت د بناسته منظرونو د تصوير
 کاري نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعورانه
 انځورونه هم رانکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاج
 يې د داسې گڼي اړخيزو نفياتي حالتونو نه پرده پورته
 کړي ده چي تخليقي امکاناتو يې د ناسي تجر بولاري پرانستې
 دي او داسې هله کښي چي په هايڼکو کښي دي پوره
 مضمون يا د موضوع واره غوښتې په فني چاپکدستي
 سره هم اهنگ کړي شي. لهندا يوې ښه هايڼکو کښي د
 مضمون د نيمگر تيا خيال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتي شوه د بناغلي پرېشان سبب دا خبره چي هايڼکو
 ته دري مصرعه ايز نظمو نه واي نو په دي سلسله کښي

عرض دے ڇي هر دري مصره اين نظم هايگو نه وي حڪه
ڇي ڏهايگو خيل داسي ساختيا ڳڙه وره 'نفسياي ماهيتون
تڪنيڪي غوبنتي او داخلي اڀخونه دي ڇي عام دري مصره اين
نظرونه ڏي په اسانه نه شي زغله .

ڏ مهنن سلهي شاهين خيال دے ڇي هغوي ڳڙه
واوري نو دا اطينان ورته اوشي ڇي خيره سرته اورسپه
خو ڏهايگو ڏ اورپد ونه پس ورته داسي محوسپي
ڇي ڇه خيره لاڀاڻي ده او يو قسم ڏ تندي او تشڪي
احساس ورته ڪڀري .

چونڪي مهنن سلهي شاهين ڏ روهي سندرو
سلسله ڪڀري په پنتو ٿيو راڻو لوو ڪڀري بلا وخت صرف
ڪڙے دے او دغه رنگ دغي خوب اولسي صنف سره ڏي نوره
هم زياته وابستگي او تپون پيدا شوء دے حڪه ورته
داسي احساس ڪڀري ڪڙے شي ڪه هغوي ڏهايگولو ستو
له هم ڏن خيل قيمتي وخت ورڪڙو نو ڏ تندي او نيمگرتيا
احساس به ورته بيان ڪڀري او ڏهايگو په سلسله ڪڀري
به ڏ خيل زور موقف نه لاس په سر شي - حڪه ڇي
ڪوم ڇين ونه عموماً په عادتونو ڪڀري راشي نوبيا زيات
اپيل ڪوي .

بله دا ڇي ڏهايگو تڪنيڪ هم ڇه دا رنگي دے ڇي
ڇني سلسلي شعوري طور سره ڏ. ايهام ، ابهام يا اخفا په

درشل پڙين دي ڇي ڏ لوستونڪي ذهن پڙيله ددغو سلسلو
ڪري رڳو ڪڀري رايو ڇه ڪڙي البته دا رعايت پکڙي لازمي
ساي ڇي ڇه داسي ڪڙي توري يا نڪتي پکڙي پڙين دي ڇي
په تصوير جو روڊو ڪڀري مرستيالي ثابتي شي . او ڏ مضمون
ڏ نيمگرتيا احساس په ورستو او تمبوي .

په دي لڙي ڪڀري دا خبره هم ڪڙے شي ڇي ڇني اصنافو
ته ڏ ڇني خلقو زيات ملان او رجحان وي نو ڪه ڇاته
داسي محوسپي نو ڇه ڏ فڪر مندي خيره نه ده او
نه يو صنف ته ڏ زياتو ورماتيدو نه دا ثابتي ڪڙي
ڇي هغه دي خارجا مافوق الاصناف او ڪڙي . هغه ڪه ٿه
وي ڪه هايگو .

بناغلي رحمت شاه سائل صنب ڏ بناغلي اسماعيل گوهر
په شعري مجموعه مڪا (ڇي) ڏ پنتو ڙي اولني ڏ هايگو
مجموعه ده) ڏهايگو ڏ صنف خلاف خيل ڪوم خيالات
حرڪت ڪري دي . ڏ هني لب لياپ دا دے ڇي ڪڙي اشعيل گوهر
خيل ڪڙي شاعرانه خيالات په دغه پڙيه ڪڙي ضائع ڪري دي .
ڏ مهنن نتيا خبره دا ده ڇي بناغلي سائل اخر دا حڪه مناي
دي ڇي ڪڙي تخليقي روح ڏ يو مخصوص ظاهري ڪاليت پابند
او محتاج وي او ڪه ڏ يو معلوم هيت په چوڪا ڪڙي تخليقي
جذبه خيل اظهار او ڪڙي يا له ڇان سره ڏ رائج اصنافو
نه بيلا ڇه شڪل راوري نو خيل اقاديت به او بايلي . م

دَسائلِ صِيبِ خِیلِ ذَاتِي تَأْتِي خَوْ كَيْدِ شَيْ خَوْ مِثْلِ شَوْءِ
 حَقِيقَتِ دَادِ عِجِي هِر رُوحِ دُ خِدَائِي پِه قَدَرَتِ دُ جِوَسِي
 خَوْبِنَه اَوْ اَتَقَابِ پِخِلَه كُويِ نُو مَعْقُولَه خَبِرَه دَا دَه عِجِي
 هِر تَغْلِيَقِي رُوحِ دِي دُ خِیلِ نُو عِ فِطْرِي اِمْتِنَاحِ تَه پِر پِغُودِي
 شِي كِنِي نُو مِصْنُوعِي اِخْتِلَاطِ بَه اِي لَه بَرْمَه اَوْ غُورِخُويِ .
 مَقْصِدِ دَا هِم نَه دَعِ عِجِي فِئِي حِكْمَتِ عَمَلِي نَه دِي كَارَتَه اِخْتِي
 كِنِي بِي . بَحْرِ مَالِ كِه يُو تَغْلِيَقِي غُورِخُوكِ دُ هَايِكُو پِه رَايَه
 كِنِي حَانَ بِنَكَارَه كُولِ غُوَارِي اَوْ جِبْرَا اِي خُوكِ دُ غَزَلِ
 چَارِبَتِي يَا تَهِي قَاوِمِ يَا سَاغِي تَه اِرْوَلِ غُوَارِي نُو دَا سِي غِبْرِ
 فِطْرِي اَوْ خَطْرِنَاكِ بَه وَيِ لَكِه عِجِي دُ مَعْمُولِ خِلَافِ مَاشُومِ بِي
 لَه حَه ضرُورَتِ نَه پِه لُوعِي اِبْرِشِنِ پيدا كُولُو لَه تَرْجِيحِ
 وِر كِرِي شِي .

تَغْلِيَقِي جِوَهْرِ خَوْ دُ مَلْغَلِي پِه مِثَالِ دَعِ . هِنَه كِه هِرَه
 پِه رَايَه اَوْ هِر چَرْتَه وَيِ خِیلِ قَدَرِ اَوْ قِیْمَتِ نَه وِر كُويِ . اِلْتِهَ دُ
 جِوَهْرِي دُ نَظَرِ مَوْجُودِ كِي پِكِنِي بِنَا دِي شَرَطِ دَعِ . مِشْرَانُو
 وِثْلِي دِي عِجِي لَعْلِ پِه اِي رُوكِنِي نَه پَتِه پِي حَكِه زَه دَا دَعُويِ
 كُومِ عِجِي دُ اِخْتِلَافَاتُو اَوْ مَخَالِفَتُونُو اِي رِي بَه دُ هَايِكُو لَعْلِ كَلَه هِم
 پَتِ نَكِرِي شِي خَوْ شَرَطِ پِكِنِي دَا دَعِ عِجِي دُ هَايِكُو پِه وِر سَتُو
 دُ يُو لُوعِي تَغْلِيَقِي رُوحِ اِنكَازِي رَا پُورْتَه كِنِي بِي . وِر سَرَه دَا
 خَبِرَه هِم زِيَا تُو مِ عِجِي هَايِكُو شَاعِرَانَه خِيَالَاتِ نَه ضَا ئِعِ كُويِ .
 بَلَكِي بَقَا اَوْ دَوَامِ وِرْتَه وِر يَجْنَبِي . كِه دَا سِي تَه وَه نُو دُ سَائِلِ صِيبِ

دُ تَنْقِيْدِ نَه پِسِ بَه چَا هِم هَايِكُو نَه وَه لِي كِي خَوْ ثَابِتَه شَوْءِ
 عِجِي دُ خِيَالِ لُورِوَالِي دُ جِنْدِي اِفَا قِيْتِ دُ رِي دُ نَزَاكَتِ اِدْرَاكِ
 اَوْ شَعُورِ اَوْ دُ تَخْلِيَقِ دُ زِبْرَه چَا وُدُونِ شَرِي كِي كِه پِه هِر
 صِنْفِ كِنِي وَيِ دُ خِيَالِي لَارِي خِنْدَانِ پِخِلَه لَرِي كُويِ اَوْ
 بِيَا دَا هِم دَه عِجِي سِپَرِ لَه خَوْ دُ خِيَلُو وَا رَه رَنگُونَه پِه سِيبِ
 سِپَرِ لَه وَيِ اَوْ سِي كِه خُوكِ وَا اِي عِجِي دُ كَلَابِ دُ كَهْلِ وِ بِي دِي
 پِه هِر كَهْلِ كِنِي پيدا شِي كِنِي نُو چُولِ كَلُونَه پِه دُ خِيَلُو
 هِم نَكِه تُونُو بَا وِجُودِ ضَا ئِعِ يَا وِر كِ شِي نُو خُومِرَه عِجِي
 حَا يَه بَه وَيِ .

مَحْتَمِ بِنَا غَلِي اِبَا سِي نِ يُو سَفْرِي عِجِي پِه خِيَالِي شَعْرِي
 عِجِي عِجِي " غُورِخُوكُونُو " كِنِي اِي دُ خَوْ يِ دُ خُونَدِ بِي دُولُو
 دِپَارَه هِم يُو يِ تَه پِي قَدَرِي لَه حَا بِي نَه دَعِ وِر كِرِي خَوْ
 بِيَا هِم دُ تَه پِي دُ مَدَا فِعِي نُو پِه صِفِ كِنِي اَوْ دَر پِدَلِ غُوَارِي
 (اَكِرِ عِجِي زِمَا پِه خِيَالِ پَتِه دُ وِرَه قُويِ صِنْفِ دَعِ عِجِي دُ چَا دُ هِنَجِ
 قِصَه دُ دَفَاعِ حَه حَاجَتِ وِر تَه نَشْتَه)

بِنَا غَلِي دُ وِرْخِ پَانَه مِشْرَقِ پِنِي سُرِ پِه يُو كَالَمِ كِنِي دُ
 " هَا ئِي كِيُونِ " دُ سِرْخَطِ لَانْدِي دُ هَايِكُو خِلَافِ پِه دَا سِي
 اِسْتِمْدَا ئِي پِه رَا يَه كِنِي خِيَالِي وَسُوسِي شَرِكِنْدِ وَيِ . لِي كِي :
 " هَايِكُو كِي مِثْمَاسِ سِجِي اِنكَارِ نِهِي سِجِي لِي كِنِ پِشْتُو عَوَا مِي
 اَدبِ مِي اِسِ سِي زِيَا دَه شَكْفَتَه رُوحِ پُرُورِ اَوْ رُپُرِ مَغْرِ صِنْفِ
 سَخْنِ شِي مَوْجُودِ هِي . شِي كِه مَخْتَصِرِ تَرِي نِ پِه رَا ئِي مِي جِسِ

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپہ اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپہ کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی محروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔ اور
فیثا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپہ کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ہے۔

زما پہ خیال بناغلی اباسین تہ ددی خبری علم ضرور
پکار وچی د اسافو د بقا پہ ورسٹو یو زور اور تخلیقی
قوت موجود وی اوکلہ چی ہم یو صنف د تخلیقی جوہر نہ
عاری شی ہغہ کہ تپہ، چاربتہ، قصیدہ او ہائیکو وغیرہ
ہر صنف وی بیا خیل وجود برقرار نہ شی سائقے اوس
کہ دیو پنتون شاعر تخلیقی زور پہ تپہ کئی ژوند را پیدا
کولے شی نو ہم د ہغی شاعر د تخلیقی قوت نہ بہ اخر بیا
ولی پہ ہائیکو کئی ساہ اوحی۔ ددی باوجود چی ہنچ تخلیقی
جبر او غیر فطری قدغن پری ہم نہ وی لگولے شوے۔ بحر
کبف زہ بناغلی اباسین تہ داسی گنی شمیں تپہ پہ گوتہ کولے
شم چی ہنچ ادبی شکلا او عوامی کشش پلکئی نشتہ اگر چی
شوک بہ ورتہ ہم د تپہ و سلونہ انکار اونکلی۔ اوس کہ
محض د تپہ پیرایہ د تفوق معیار گنیلے کبفے نو داسی بہ

ولی کبذل۔ مقصد داچی د تخلیق جوہری قوتونو د ادب پہ
ہرہ شانگلہ کئی د حان بکارہ کولو توان لری۔ اوس کہ شوک
نہر پہ گوتہ پتول غواچی نو شوک بہ ورتہ اخر شہ اووایی۔
بناغلی اباسین پہ تپہ کئی د تغزل د موجودگی دعوی
ہم کوی چی مناسب نہ دہ۔ پہ اصل کئی تغزل د غزل سرہ ترے
وصف دے لکہ چی خرنگ پہ رباعی کئی ترے پہ تشبیب کئی
تشبیب او عقل سرہ د تعقل نسبت وی۔ ہم دغہ رنگ پہ غزل
کئی تغزل وی اوس کہ بناغلی اباسین دا نہ وبل غوبتل چی
پہ تپہ کئی تیب یا تیب وی نو بناہ پہ سہولت ی دا وبلے
شو چی پہ تپہ کئی بی انتہا خوب والے او شعریت وی۔ ممکنہ
دہ چی د بناغلی اباسین پہ دی حقلہ خیل خہ خانہ منطوق
وی۔ ہسی خو کہ شوک تغزل ثابتول غواچی۔ نو پہ کانی
ہوا، چینہ، اواز، حوایی او مینہ وغیرہ وغیرہ کئی بہ ی
ہم ثابت کپی ولی ہنچ علی او فنی اعتبار بہ ورتہ نصیب
نہ شی۔ بحر حال د بناغلی دی خبری سرہ خو قطعاً اتفاق
نہ شی کبفے چی د ہائیکو دی ارو مرو دری مصرعی وی۔ باید
چی ہغوی د ہائیکو ہیٹی ارتقاء پہ نظر کئی سائقے وہ۔ بلہ
د تعجب خبرہ بناغلی اباسین دا کوی چی ” ٹپہ ۹ + ۱۳ کی محروں
میں ہوتا ہے، ” کبفے شی چی د بحر ونونہ د بناغلی مراد د
تپہ سپلايونہ یا چپی وی ولی د اردو ژبی روزمرہ او محاورہ
خو ددی جملی شہ بل تعبیر ورا ندی کوی او دا غلط فہمی

پرانتلی شوی ده یا کومه تشیای پدرايه خپله کړې شوي
 ده د تفييلاتو باوجود بي حايه او ناقصه ده. خو که چرې
 له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړه شي نو بناغله اباسين
 به دا حقيقتونه ځنگله په شاتسبوي چې د رکشي سفر د
 موټر ساينکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوگه وي.
 ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
 صفتونه په موټر ساينکل کښې نشته. بناغله اباسين وايي
 چې په موټر ساينکل د درېو نه زياتي سوري هم سفر کوله
 شي. او رکشکښې دا گنجائش موجود نه وي. خو بناغله دې
 ماته دا او وايي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
 ساينکل د درېو نه زيات کسان سوزوي او که چرې داسې هم
 اوشي نو ايا خلقو ته به هغه کسان بسوي يا کم از کم اواره
 گرد نه ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د وگړي تر لاسه کولو
 نه پس بناغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر ساينکل
 د گنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم دے
 خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو بناغله
 اباسين په چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف
 کوم.

محترم بناغله اباسين دا هم وايي چې هاييکو د ټپې
 کره مېلنه ده. او مېلمانده څوک د کور مالکان شي جوړول
 زما په خيال داسې سوچ نه صرف تنگ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلي
 ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
 واخي نو پښتانه ي په خپله توره او په خپله وينه
 حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل
 کوم صنف خپل کړي نو بيا ي نه پردې کوي. او س که
 بالفرض ټپه هاييکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
 د ټپې اعلي طرفي وي او دغه رنگ په ټپه نوره هم د
 قدر وړ او گرځوي. حالانکې حقيقت دا دے چې د هاييکو
 وجود د ټپې دپاره پيراساټ parasite نه دے. بلکې
 هاييکو د جهد لبقا په سفر کښې ځان له نوي نوي
 منزلونه لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه
 يو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې
 د ماورن سنسېلټي او جديد حياتو په حواله هاييکو د
 ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د بناغلي
 اباسين د اضد هم بڼې ي حايه دے چې گڼې د ټپې په
 موجودگي کښې هاييکو خپل ځان ژوند نه شي ساتل
 په دې حقله د بناغلي زېر حسرت دا تجزيه د لوستو جوگه
 ده. يکي دے:

”خه موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو ډرنگه
 ”خريکه“ ”ترايلي“ او هاييکو غوندي نوو
 صنغونو باندې خپله طبع ازمايي شروع کړې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه لاپیدا کېږي
 ادب ته شریعت کورې خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
 ارمان وي چې گټې هغه دي د ادب وړې مټې او منلې شي نو
 بیا پکار نه وه چې ځان ته یې د ادبي مفتي نسبت کېد وک
 ځکه چې دغه رنگ انکسار او افتخار دواړه رايو ځای کېږي
 او دا عمل اجتماع ضدین گڼل کېږي - دا حقیقت دے چې د
 اعلي د کلازې او د علم د وصف نه سپو مفتي مفتي کېدے
 نښتي - مکنه دے د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلي
 ددغې غلط فهمی ښکار شوے وي او دغه رنگ ترې د ادبي
 مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سر زوشوي وي - بیا هم ښاغلي
 ته دا پته لگېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
 د منلو او سجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال گران
 ښاغلي اباسین لوستونکو ته دا وپل غواړي چې ما هر څه
 فرمایلي دي یا زه چې هر څه فرمایم - هېچرې یې هم او نه
 منی - یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
 ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تائید ورکوي -
 والله اعلم بالصواب -

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلي اباسین هاینکو ته
 بدعت په کوم خیال وپلې دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
 مقدس او سپېڅل عمل دے - او هر کله چې هاینکو د تخلیقي زړه
 چاودون رازېږېدے یو ژوندے شعري صنف او گڼېدو

دے - او ځپلې کلمې توانايې پرې صرف کوي لگیا دي
 دغو اصنافو کښې "خړیکه" او "ترايلي داسې و
 چې خپل وجود کښې د توانايې د فقدان له سببه
 یې په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو
 او لای په سپر کښې پونې نه دے وپلې چې
 خپل منطقي انجام یا طبعي مرگ سره مخامخ شو
 یواځې "هایکو" داسې تېر او تند چاپاي صنف
 و چې په پښتنه خاوره کښې یې ځپلې جرړې
 مضبوطې کړې - دا چاپانے صنف د خپل
 مخصوص مزاج طرز او کره وره حامل وو - ولې
 ددې په څانگو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
 بوتي قلمونه وگلول او نن دغه بوته وده کوي
 او د یوې تنه ورې وې شکل اخلي - د پښتنو
 سترگو ته یې داسې رنگارنگ کلمونه سپړدي دي
 چې ښائت او سیکار ته یې سترگې برېښي؛

ښاغلي اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
 هم کوي - لیکي

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتوی جاری کر رہا
 ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپکے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
 کی چنداں ضرورت نہیں؛"
 گران ښاغلي دنته یو وارې بیا تیندک شوے دے - ځکه چې

نو بيا ولي بناغلي اباسين چي خيله هم ذ لغد د حرمت منون
 دے دا ناروا خبري کوي خوداسي بنکاري چي په گسران
 بناغلي د بدعت معني په سم ډول نه ده منکشفه شوي
 او د تفهيم په سلسله کني د ذهني انقباض او عدم سهولت
 بنکار شوه دے.

د ساهو ليکونکو د څلېر يستم اېرېل دوه زرم د روداد
 ترغه بناغلي واکتور راج ولي شاه څنک صېب دا سوال راوچت
 کړو چي لکه څنگه پته په موسيقي کني خيله ځانته يوه
 پېژندگلو ري ايا هائیکو هم په پښتو موسيقي کني ځانته
 يو داسې پېژندگلو او ځانگړے آهنگ راپيداکولے شي او
 که نه.

د بناغلي واکتور صېب په خدمت کني عرض دے چي
 موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانگړي دي - عموماً
 هنرمندان او نقادان د موسيقي شمار په لطيفو فنونو
 کني نه کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
 که چري هائیکو د موسيقي په زير وېم نغه نغه نه شي نو
 بيا هم د هنري په ادبي مقام کني هېڅ کس نه رايي. دويمه خبره
 دا ده چي هائیکو هم غنايت، لے، آهنگ او ردهم لري نو
 هېڅ وجه نشته چي سازونو سره دي هم آهنگي پيدا نه
 کړي په دي سلسلې کني د بناغلي محمد اياز غزل او بناغلي
 شكيل ناياب هائیکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چي

د زېره رايکونکي موسيقي د تشب و فراز سره ئي راز و
 نياز کړے دے.
 د ذکر شوي روداد مطابق بناغلي واکتور راج ولي شاه
 څنک داخيال هم بنکاره کړو چي هائیکو په پښتو کني ځکه
 خوبنېږي او مقبوليت ئي بيا موندلے دے چي په پښتو
 اولسي ادب کني د دي سره تره دو نکلے صنف شته - اوس
 تعقيق پکار دے چي هائیکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
 ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبي نه ورغلي ده - ولي
 بناغلي قلندر مومند د دي خيال سره اتفاق اونکړو او
 څرگنده ئي کړه چي هائیکو د جاپان يو معروف او منلے
 شوه شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چي موند دي
 د هر راتلونکي صنف جرړي په خيله خاوره کني د
 لټول ضد اوکړو - او بيا په داسي صورت کني چي هېڅ
 قرينه پرې دلالت هم نه کوي - زما په خيال د بناغلي
 قلندر مومند راي په دي لږ کني بېخي درسته ده. ځکه چي
 هائیکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنيادونو
 رابيلله کړي شوي ده - که چري دا وو بېلے شي چي د هائیکو
 جرړي په هائي کائي کني دي نه چي د پښتنو په اولسي
 ادب کني نو مناسب به وي ولي بيا هم که په دي سلسله کني
 څوک تعقيق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے گول پکار -
 ممکنه ده چي دغه رنگ گني اکشافات محي ته راشي.

زما منڀ جي ڏٺي غنڊ نه کول خيالي تهذيبي او ثقافتي
 جرڀي غوڻڻو ڏي. يو باشعوره فرد به هم داسي نه وي
 جي داسي به اوغواڙي خوزه دا هم نه غواڙم جي هائيگو
 ڏي ڏينٽو په مبله دوسته سيمه بي له شاه جرمه تهذيبي
 او بي له شاه گناه سنگسار ڪرڻ شي. اول زما خيال وڃي ڏ
 هائيگو او ٽيڙي موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا ئي
 سوچ او ڪم و ڪه چرته په ڏي بهانه ڏينٽو تنقيد چولي
 ڏ ٻيڻ بهامغلرو نه ڏ ڪڍڻ شي نو قباحه به ڪڍي
 نشته. چونڪي ڏ هائيگو په فني او فڪري ارتقا ماپه خپل
 مضمون ”ڏ ڀنٽو ادب ڪمپيوٽر هائيگو“ ڪڍي تفصيلي خبري
 ڪري ڏي نوني حايه به نه وي ڪه ڏ ڀنٽو ٽيڙي په حمله ۾
 شاه او واپم.

دا حقيقت ده ڏ ٽيڙي ڪن توصيفي اڙخونه شته خو
 حئي خويونه ئي داسي هم ڏي جي ڏ تجرڀي او ارتقا بچي توان
 نه لري او په ذهنونو يوه سترڀي ڪوونڪي خاموشي
 خوروي. ڏ مثال په طور هره ٽپه ڏ ”يا قربان“ يا ”لکه زار“
 نه شروع ڪن ٿي جي ڏ دوستونڪي يا اورپدونڪي په وينه
 ڪڍي ڏ يڪانيت زهر خوروي. اودڻي ڏ انگورو ڏ ملا تره
 بغير يوقدم هم وړاندې نٿي ٿي. البته حئي پوهان ”يا
 قربان“ ڏ ٽيڙي لازمي جز ونه مڻي. بجز تقدير دڻي نزايمي
 اڙخ نه يوطرفته دوپده خبره دا ده جي ٽولي ٽيڙي په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ ڪڍي وي او په هيڏ
 حال ڪڍي ڏ خپلو ٽاڪلي شوو او اوزونو دائره يا حصار نه
 شي ماتول. او ڏ خپلو سرونو له جادونه نٿي راو ٿي
 جي زما په خيال ڏ ٽرگيت يو رنج ده.

بناغله پروفيسر داورخان داود ليکي
 ”ڏ ٽيڙي خپل يو غنڻوس او محسوس هيٺ Form
 بحر يا اهنگ (Rhythm) ده جي په يوه نيمه
 مصرعه ڪڍي يو ڊهر اوڀر او طويل مفهوم بيانوي.“

نه پوهينم جي بناغله داود صهب ڏ يوي نبي
 مصرعي په ڏ ڪر ڪڍي ”يا قربان“ په شاه معلمت نظر انداز
 ڪوي. بحر نوع زما منڀي په معنوي اعتبار ٽپه په ڪوزه
 ڪڍي ڏ سمندر بندولو اعجاز ده خوداهم حقيقت ده
 ڪه يوه ڊهره بناخته پڻه هم وي او يو رنگ جامه
 اغوستل ئي وظيفه ڪري وي نو ڏ ظاهري لباس يڪانيت به
 ئي ڏ بناخت ڏ گڻو اڙخونه نه ڏ ذوق او دلچسپي سترڀي
 بل اڙخ ته واروي اوس ڪه هم هغه پڻه ڏ وخت ڏ تقاضو
 مطابق ڏ نوي فڻن معقول او رنگارنگ جامي واغوندي
 نو ڏ ژوند شومره سپري به ئي ڏ ڏ ڪلاڪانو ته ڪچول په
 لاس اودرپدل غوره ڪري. نو بايد جي ڏ هائيگو منڊين
 او مخالفين ڏ اصولي سياحتونه قطع نظر خپل قيمي وختو
 بي حايه ڏ ٽيڙي په وکالت او ڏ هائيگو په مخالفت ڪڍي نه

ضائع کوي. بلکي ٻيہ دي د نوو، مناسب تجر يو سره اشنا
 کري او داسي هيٺي، داخلي او خارجي تجر دي په کني
 او کري چي د فکري رفعت سره سره پکني په هيٺي او
 ساختياي سطح هم دا صنف د تنوع سره فتح شي. خودا کار
 پر رياضت، نوٽ سوچ او هنر مندانه جرات غواړي. کيد
 شي چي حئي پوهاند دا هم اوواي چي د هيٺي تجر يو اتنوع
 دا عمل به د ٽپي پيژندگلو ورکه کري. دا هم ممکنه ده
 چي يو نقاد خوله راپورته کري چي د ٽپي خپل خاص او
 معلومه وضع د ٽپي د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چي
 دا خاص رنگ په ذوق او ذهن بيخي د ستوماندي لري نه
 راوي خو زما په خيال به دي ماورن ارجح کني به دا قسم
 خيالات محض يوجند باقي رد عمل وي يا دعادي نشي
 د اضطراب کوکه به ورته وپل زياته بنا وي. ماته
 پته ده چي کاسه په حائے پروت وي نو دروند وي خو
 هوبنياران دا هم واي چي اوبه په حائے اور پري تو
 دستي شي او بيا تخليقي اصناف د کافي د جبو د خاصيت نه،
 بلکي د اويو د رواني او تحرک د خويونه په خيلو پوزوندي
 اوسي. هکله زه غواړم چي په ساختياي اعتبار هم په ٽپه
 کني د بيدلون مناسب تصور يکونه دلائل پکار دي. ددي
 وضاحت سره چي دا به د ٽپي د ارتقا هجي وي نه چي د
 ٽپي د انقطاع. اوکله چري دغه تجر دي د ٽپي د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خيالي ٽپي مضبوطي کري.
 گني نو په بل صورت کني به ئي ادب پخپله د نامقبوليت
 فيصله واوروي.

دا هم حقيقت دے چي حئي نوي شاعرانو په ٽپه
 نه صرف تضمين کړے دے بلکي ورله ئي د يو مستقل صنف
 شکل ورکولو هلي خلي هم کري دي. بناغله سعيد گوهر ددي
 فارم او هيٺ تعارف، په دي ډول کوي.

"دا د ٽپي د رومي مصرعي نه شروع شي او
 په دريمه مصرعه ختم شي. ددي منج تر منجه شپن
 نوري مصرعي چي د ٽپي مضمون سره تعلق لري
 هم وي. اول شعري د ٽپي د اولي مصرعي سره
 هم قافيه وي. د دويم شعر دواړه مصرعي ئي
 خپلو کني هم قافيه وي. دا ددي صنف اوله
 برخه ده. ددي وزن د ٽپي د رومي مصرعي
 مطابق وي. دي نه پس دويمه برخه کني خلور
 مصرعي سره د ٽپي د آخري مصرعي وي. دا
 دواړه د ٽپي د مصرعي سره مترف او هم قافيه
 وي ددي وزن هم هغه وي چي د ٽپي د آخري
 مصرعي دے."
 مثلاً:

اندېښني مه کوه جانانه

داخو دي باسي له جهانه

دا به دي کور جوړ کړي په زړه کښي

ستا د گوگل په ښاريه کښي

خان ترې ساته بچي اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه کلونه

حکله خي وایم چې وېر مه کوه غمونه

اندېښنو خو اړکړل تر شود و سپين بشرونه

لوستونکي دي پخپله فصله اوکړي چې په دي تجربيه

کښي ټپي د محبوبي د قلا صورت اختيار کړي د او که نه.

او دا هم چې دي شکل ته تجربيه وېل پکار هم دي. زما په

خيال دي عمل د يو نوزايدده صنف د تعارف په قربان کاري

په قرباني کړي ده. حکله چې په ښوولې شوي صورت کښي

په ټپه کښي د داخلي تجربې او هليتي تنوع هېڅ نموني په

لاس نه راځي او د ټپي خپل شناخت پکښي هم ورکېږي.

(لهذا تجربيه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو

صنف د پرمختگ خيال پکښي ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز

هم د د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه ليکلي

شوي دي او اخري دوه مصري ټي د ټپي وړميو مصرعو

سره په قافيو کښي ټولي دي او بيا ټي د يوې ټپي په تړون

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه غروچ يا کورگس

ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا او وایم چې د

ښاغلي سهيل خټک ټپين هم د ټپي په سټرکچر کښي هېڅ

ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنگ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښي

د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم اوزيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپين

سره مماثل دي.

اوس که زه دا او وایم چې دا ټولي هلي خپي د ټپي

هليتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښي د ټپي د

پيوند کاري او قلم گولو هېڅ دي نوزيات موزون به

حکله وي. چې په داسې واره صورتونو کښي د ټپي په

قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غور هېدلے

بلکې د نورو گټو لندو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعيت او اختصار ته هم نقصان ورسولے دے. لهذا

دي سلسله کښي داسې تجربې پکار دي چې د ټپي د مزاج

تکمله خو وي ولي د ټپي د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو داسه نه ماتوي يعني ساختاي ارتقا

دي د ټپي د فضاي سرحد ونونه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دي د

خپلو کړو وړو مطابق خان ته د نوي ادبي تحريکونو رنگا

رنگ جامي ضرور اغوندوي. خود لباس دپاره دي خپل وجود نه لندنگ کوي. هيله لرم چي لوستونکي به تما په اشاره پوهه شوي وي.

بصر حال د خپلي موضوع نه د يو خاص قسم گهرن او خنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چي دا بحث چي په ښه ده هايکونبه نه ده. د ټپي په موجودگي کي د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هڅه خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبي او ادب ته څه فائده ورسول شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان ورسېدل دے.

زه دا خبره منم چي هايکو د پښتو د خاورې نه لارېنېدل شعري صنف نه دے خو ولي که يو بهرني صنف د پښتون د تهذيب او کچې د ارتقا او احيا ډمه په خپل سر واخلې او ښه په ايستاداري سره ي خدمت کوي نو د پښتو عدالت به ورته ددې خدمت گذاري دا سزا ورکوي چي د سر غوڅولو فيصله ي صادره کړي. کله هم نه ځکه چي پښتانه د خپلو وفادارو په مرگ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځني پښتو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت دے چي هايکو په دومره لنډ وخت

کي په پښتو ادب کي ځان ته دومره لږ مقام پيدا کړے دے چي تصور ي هم نه شي کېدے دغه وجه ده چي ټپي چي زرگونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبي زوړ او قديم زرخيزه شعري صنف دے. اکثر و نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اوډوله او د دواړو تقابل ي شروع کړو. زما په خيال د ټپي او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چي هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اگامو راغلي ده. چي يو ادبي صنف په دومره لنډه موده کي خپل طبيعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولي په هايکو د پښتو په سيمه نه صرف ځواني او چوپن راغلي بلکي د يوې اندازې مطابق شپن زره کاله زوړ صنف ټپي سره ي ناقدينو مقابلې هم شروع کړه. اصولاً خود شپن زره کاله استېلاص صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابلې هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولي که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼي ثبوت دے چي هايکو نه صرف د پښتو د نفسياتو خبرياله ده بلکي د پښتانه ي د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځني خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرگندېږي چي هايکو کي يې کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چي کمزوري ځين و نه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوند دے نه شي ساتلې زما يقين

دے دهايلگو د منكرينو پي حايه ضدونه به هاييلگو د
اسمان رفتونه ته يوه نه يوه ورخ خامخا ورسوي دا
مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رنډې تخنيکي ، ژور آثار او
ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي .

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گڼې
زه هاييلگوله په تپه قوتيت ورکوم نو د بريد به کوي .
زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دي
پښتو ژبې ته راشي . چې ژبه او ادب پرې وده مومي . ذوق
ته پرې تکين رسي . ذهن ته تفریح بخښي . ضمير پرې
دابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي .

زه محسوسوم چې د ټپې او هاييلگو خان خانتمه مېدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه يو بل سره په ختي موقعو مرسته ضرور کوي
خو د يو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې
دواړه مباحثو يا وجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړل شوي اصناف دي نو د يو غندنه هم عقلندي
نه ده . بله دا خبره چې اعلي ادب په موضوعاتي او منفي
دواړو حوالو د جغرافي بندېږنو ، نسلي امتيازونو او
طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ
دور اندېښي او دانشمندي نه ده .

بنکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خواخوږي نشي کېدے . څوک چې هاييلگو د پښتو
ژبې نه ويستل غواړي او نه اوس هاييلگو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کېنو سترگو
اوگوري .

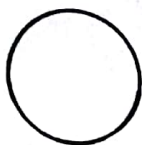
په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچر اردو څانگه
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

- (۱۱) پریشان داؤدزے ، ورخ پانہ وحدت پښور
- (۱۲) خبرې اترې پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيمې بجې ، ۱۹/۱۰/۱۹۹۴ -
- (۱۳) اباسين يوسفزے ، ځانے کيون ، ورخ پانہ مشرق پښور ، ادبي ايډيشن
- (۱۴) " ايضاً " ايضاً "
- (۱۵) زبير حرت ، ادب زار ، ورخ پانہ وحدت پښور ، ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ -
- (۱۶) اباسين يوسفزے " ځانے کيون " ورخ پانہ مشرق پښور ادبي ايډيشن -
- (۱۷) پروفيسر داورخان داؤد ، ټپه او حديديت ، ص ۹۲ : تاس پښتو کوټپه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ ،
- (۱۸) سعيد گوهر ، " د پښتو شاعري او وکړه اصناف " اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ -
- نوټ :- حواله نمبر ۱۸ د مقاله ښکار د مقالې تلخيص دے چې د گران پروفيسر داورخان د قلم کاوش دے . لهندا د هغوي په شکره او جبره مننه -

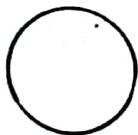
مأخذات

- ۱) آزاد اسفندزے ، د اظهاره هايکو تجزيه ، ورخ پانہ وحدت پښور ، ۹ مئی ، ۱۹۹۸ -
- ۲) اظهار الله اظهار ، راتہ غور و نوکښې بنگرې شرنکوي سلمان پرند تر زجنگي محله پښور ، یکم جنوري ، ۱۹۹۸ .
- ۳) اسير منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورخ پانہ مشرق پښور ، ادبي ايډيشن -
- ۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اف ايډيو کو هايکو ، غبر مطبوعه -
- ۵) اظهار الله اظهار ، راتہ غور و نوکښې بنگرې شرنکوي سلمان پرند تر زيا بو حېد روډ پښور ، یکم جنوري ، ۱۹۹۸ .
- ۶) اسير منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورخ پانہ مشرق پښور ، ادبي ايډيشن -
- ۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اف ايډيو کو هايکو ، غبر مطبوعه
- ۸) " ايضاً " ايضاً "
- ۹) " ايضاً " ايضاً "
- ۱۰) پروفيسر داورخان داؤد ، ټپه او حديديت ، ص : ۹۲ : تاس پښتو کوټپه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ -

نشته پروا که سنگسار بزمه زه
مرمه په ده دي چي داسي نه دي پکار
کاږي دکمل په لاس کښي خونده نه کوي

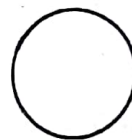

نن ي له هرڅه نه يقين پورته شو
مياندي چي هم بچو کښي فرق کوي
اوس به دچا جولي ته خان غورځوم

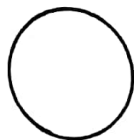
رې دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکښي غښي د ژوند پاتي نه دي
زامن د پلار مري ته لاس اچوي

د پر گنهگار يمه خو ما اوښخنده
رېه منت کومه ما سره بس
له مرگه پس حساب کتاب مه کوه

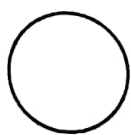

اے د کلهم انسانيت رسوله
تا چي څرگند کړه د ژوند ټول رازونه
رې سلسله د نبوت ختمه کړه

چا جينكى په لاره كړې نه دې
وېل مې سترگې به اوس نه پټوي
ورته زما د وينې ډرپ خټه دے

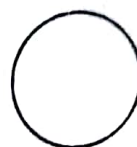

وايي جانانه بي اسرې مې نكړې
زه به كيله خټه د پردو نه كوم
چې خپله مور راباندې كور وړانوي

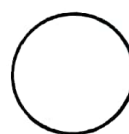

پرې به هوارې كشي شې بلا
كه د خپرات نه د خانانو د مرگ
غريب د خپل واده وډوډى سازه كړي

رانه په چم كېنې دشمنى جوړې كړي
مخا كړي ماجانه بيا مې نه پېژني
مور به د بنكلو په سر شرنه كوم

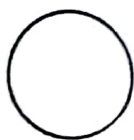

مرگ دې د داسې پښتو پرده شي
چې د انگن څكلونه او شو كوي
ترېنه ظالم له كهدسته جوړه كړي

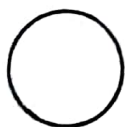

خه په سكون سره ژوند ون تېروم
يو خوا پټې كينې اوبه خور كومه
بل پله اور بل كپم دوومه واچوم

يم بي روزگارہ انڀرويو له ځمه
مينه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې د جامو استري مې مانه نه شي

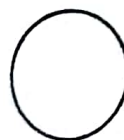

بازار کښې گورځي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووښي څادر کړي په سر
زمونږه ښمې مونږ نه ستر کوي

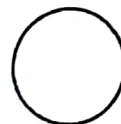

شپږيني ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طبعي له چانه کوي
غله د قاضي کور کښې پناه اخلي

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د مياندو غښې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنگ رانه تاخيلوي
دومره پاسته که ددې خوړ کانه وي وو
نوگيد پانويه وو ټول خوړلي

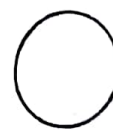

شپږ زه د کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمه چې جگه کړمه غلا له ځمه

خبر که دی سر نه لوپته پرپوته
چی طوفانونو کنبی راگهر شی د ژوند
شوک بیه له یو بله ستر ونه کوی

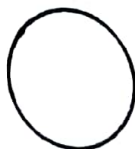

بیا په وطن کنبی زلزله راغله شه
پنځې له کوره په تلوار راوځي
رت دی جولی کنبی زمونږ خبر واچوي

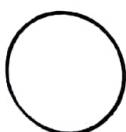

د لاسي کول له خو باران اسره وي
شپږې تېبې به راځي نه په ما
چی پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پتري نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اځم
د کلي په شانگه باندي اور اوکي

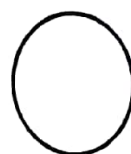

ستا پي رځي د هېرېدلو نه دي
چی تصویر ونه دي هم کورمه نو
وېم که مې ټول کله په کانو اولي

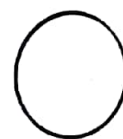

وايي زما غریبي بيدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکي
راته و دوتو کنبې کالي پسخوي

په لوږو تندو ئې پروا نشته ده
وا ئې په گېډه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

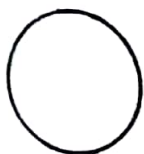

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو خمتا خو نه ده
چې ئې په لارو گن کوه شېرېني

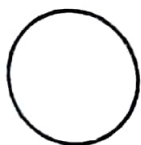

دا چې په خه فريب کينې گېډه ئې ته
ستا سر تنزې به هله ما مناي
که د اوبو لاره په ژونده نه وه

په پټو سترگو پرې باور مه کوه
شېرېني پام کوه چې تېر نه اوځي
د ملا منډه د جسات پورې وي

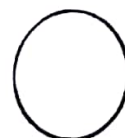

عبتونه مجبورو او خورل
خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژارې چې مې سر غوڅوي

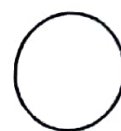

بې حايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بټ هم رپېږي چې زه ساه اخلم

بشار د پندو دے تاته بنه پته ده
ته د کشتو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

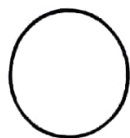

رې دې کړې خبرخو دا شگون بنه نه دے
پنځله دولۍ کني هغې کور ته لاره
پلار چې ې چاله دې خوانان وړلي

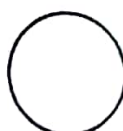

خه ننگيالي دې قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کني مدام
لوڼه جولي ته د دېمن غورځوي

ناپوهي خبرخو ې حسي خوره ده
بټ خو ساکاني اختلې نه شي
څوک به په کاني کني قلم گلوي

خاوري به پوه شو د تعليم په مزه
مازيگره چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلپه کړو چکلان لاسو

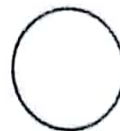

خان کني څوک توان د تماشې نه دري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېر يانو په دولۍ پسې ځي

سڀيٽيس زمونڊن ڏ لاري ڇنڊا ڇو نه ٿو
چي اشارو ورته ذره اوکرمه
نو ڏ بنگاي نه پاه يو ڏو را اوڻي

زهره اخر صبر ڪري سلو ڪٽي وائي
کوه چي هر چا سره مينه کوه
خو شي له خان کور ته را اورسوه

په هنج فریب دلاسه ڪن به نه
کت چي پردے شو خود نهي شي شو
سترگي مي نه ورتي که ڊپر سترے يم

زهره ڪٽي ئي اور ڏ مينه بل ڇنگه شي
ڏ چا پاه کور ڪٽي چي شير يني زما
لوپه روشني انڱري سره پراته وي

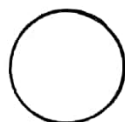

خمه مدام ڏ هو اکانو په رخ
يم ڏ سپر يانو ڏ دولي په مثال
خان راتنه ماء سپاره بي کوره ناهي

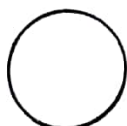

شونڊه مي رو ڏ چي شنه ڪٽي
اوزه پاه دي سوچ ڪٽي رگير يه چي
دوه توري يو تڪي ڪٽي حاء ڇنگه شي

اوس به په دې کښې تاته خه وایمه
زار شاه ستاله سادگه شیرینې
منې زما اوخوبنه خپله کوي

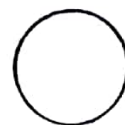

د برسنې کملې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته کې مدام
تور به دې پورې په لنده نه شي

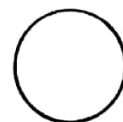

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرگ حساب شوې شیرینې زما
خولې تاه توکلې لارې نه راجې بیا

دارې وهمه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلې وو رنگونه زما
خو که دې سترگې پټې کړې نه وې

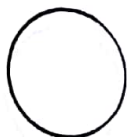

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل مخې رایه ډاکه نه شي

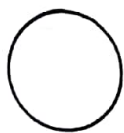

خه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالی د وطن
زه هنی مون باندي بېگم سره حم

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تلو دلاسه کښم نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

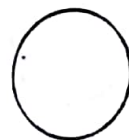

بلا ختلي دي په سر رقيب
خدای شته چې نور ورته هېڅ نه وايي
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

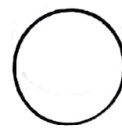

د مينې لار کښې چې ټيندک شمه زه
شيرينه اووايي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولي ي

وايي ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننگۍ ته غاړه نه بدمه زه
مخ به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

نن يوې بڼې خپل خاوند ته ويل
سختې بې حايه په وړو مډکوه
ته چې زلمی و ټابه څه نه کول

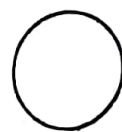

له سپينې بڼې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرېسته يم زه
ته څومره وران وي تاته ښه پته ده

دا قافلې دې په سفر کېږي اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وايي چې نن هغه سېلاب يوړله

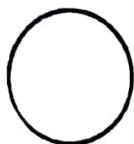

شیرینه وايي له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

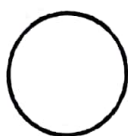

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کېږي نه ده
وايي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو وېسلي به منو

ماڅه غوښتلې وو او داڅه اوشو
نن مې له هرڅه نه باور پورته شو
چې مې د مړې گېډې چيچل اوليدل

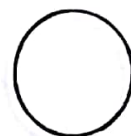

دلته انصاف د چيند خانو ټول د
پرېښودنه که داغ دې په لمن پرېوتې
سربله دې اوبايولي که پوزه کوي

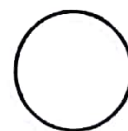

او وايي خپل عزت پخپل لاس کېږي د
چې شوکوي مانه زما لويې ته
نو ستا شمله به څنگه جگه ساتم

غوښتنې ستا ټولې بڼې داسې دي
لکه چې چرکه څوک په زور اونیسي
او ورته اووايي هاگی و اچوه

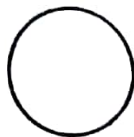

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دي ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مین و اوخوړې

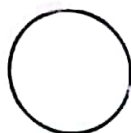

خوانه خوایي او د سپرلي مازیکس
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومون
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دي کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دي اوسې کښې بڼه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

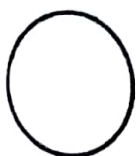

تېښته د ژوند له تقاضونه کوم
هر څه په سر سترگو منم شیریني
خو کوټې او یو کښې ډوبېدل بڼه نه وي

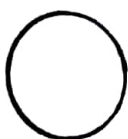

خدایه شته دشمن مي خوشحالېږي په څه
دا خو مي لويه د ژوندون کټه ده
چې محبت کښې مي تاوان کړے دے

دوسره پوهېږي نه ماشومه ده لا
خان ترې بېخي ورک شي چې ما اوويښي
لا حادثو هوبنياره کړې نه ده

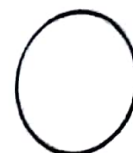

خوارس کلېزي پېغلي ماته وييل
پوهه په بخت ده په عرونو نه ده
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړې

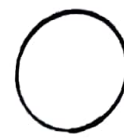

خوشحالېدم ورته بي حايه هې
چې دکيرېږي تېبتي مې اويدلي
پرې مې کړې نن خان له د برېتو خوکې

منم فرېبا دي خو صحرابنې د ژوند
ستا خواني مرگ مكي مكي گوانبون
د محرومي احساس په شاتېبوي

خان پخپل زورباندي ژوندې ساته
گنې نوزه خو د قاتل اوښکه يم
ماله به خوکه په زړه کښې خاڼ راکوي

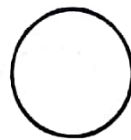

ژارې له سره لويته لرې کړې
وايي بهر له کوره شي مه کوه
گنې نو خان حلالوم لاليه

شيء کڻي له کوره پښتني نه اوځي
مرگ دي روا دے خوځه خپل کاله ته
د نهر خاته نه مخکڻي خان رسوه

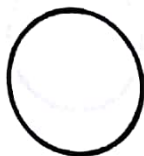

زما د زړه داغونه پرق اووهي
سپوږمې چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بيا
ما سره ستوري پټه پټوڼي کوي

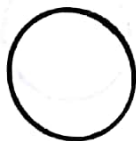

بي وفا نه يم خو شپږيني زما
د زانو سېل چې لا روان اووښم
زړه زما هسې په هوا غوندي شي

پدېږدوه څنگه په تا ملا وترم
وس چې دي اورسي بي خوندي نو ته
د خپل مېړه خبره هم نه مني

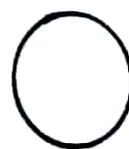

هرو قلم ترې راخستلې نه شم
ماشومه سازه کړي له خانه وايي
راله په لاس باندي گهرې جوړه کا

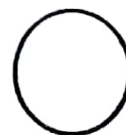

ددې خبرې په مطلب نه رسم
وايي چې ستانه زه اوزکاره شمه
بيا به څاروو ته بو تاوه کومه

خوچاته خه اوچاته خه بانه شي
د شلوژرندوکه راوتي وي خو
مېر شوي اخر د لوپټې پکي کښې

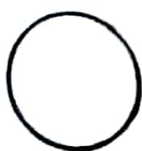

خلقو په ما بېدگسانې کړي دي
ثابت که يوجرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

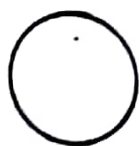

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې ټيندکه

مېرانه شوه مېره د پښتو پالنه
پلار مې په موندن باندې جرگه کړې ده
نور مې د شپې تياره کښې کور پرېښه ده

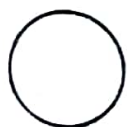

غله راخالي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که خه لار راوتي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

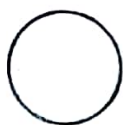

راوړي چې ماله پلوتې د سحر
شوک مې پلوقدرې هم اونه وينې
کورته د شپې تياره کښې خان رسوي

ادوایی نه پوری کوم نکرینری
رانه چی بل وطن ته چی مینه
نو سره لاسونه دی په شرق اوگی

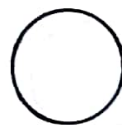

د پینتی کومه ادا او پستایم
په کومه ورخ چی زه په کور کبې نیم
له آییښی نه هم سترونه کوی

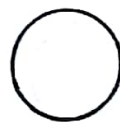

خوک ورته پورته هم کتلے نشی
آچی سرتوره را اوچی له کوره
قول چاپېرچل شی لوپته لوپته

طوفان یی یونی جولی ته دچا
وایی نور وړاندې یی نظر نه گئی
لاس راله راکپه گڼی غرقه شومه

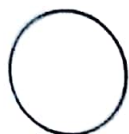

په ژوند کبې کتبه او تاوان خه وی لا
پرېن ده چی غرق شومه پروا نشخو
چی د واده ارمان یی اورژېده

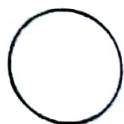

مور یی نن پلار ته په حېرت او وېل
خدای شته چی لور مو واده کړې ده نو
اوس هلو مو بن کړه مېله نه راجی

د ښار ماحول درنه څادر لري کپو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شونو
شوي به گوټي ته په يو دو دننه

وايي بي حايه طبعي مه کړه له ما
اوتپه دا تپتي په سپوري گني
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه ئي له خان سره مهربان کړمه تن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د کمر
پېغلي انگن کني په خړپوسو شولې

سارو سارو اهوونه څله کوي
ستا د خواني تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د واورې بتان

زه څه تپوس کوم او ته څه واي
يوه خبره دي هم روغه نه وي
تا جوړ په اوبن باندې سورلي کړېده

خوښه دي خپله ده خو ياد اولسه
گډې به تل خاورې په سر بونډي
چې د خاوند سترگو کني خاورې نولې

ييم دُ تعبير دُ بلاگانو خوراک
په کوم فریب باندي دھوکہ کوټمان
ياران په بېلہ باندي پيا زگرځوي

دا بنه انصاف دے افرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېلہ وهي
بل خوا څوک گفټ قدرې کولے نشي

پردي وطن کښي ي زړه خورغوندي شو
له خانه ورکې بنايسته پېغلوکې
سافران درسته يادېښي که نه

منه داچي ستا د زور نه رسد
خوچي زما گريوان ته لاس اچوي
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستدگي په ما باندي بښي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغله
په سرو جناړوي استقبال ماکوه

دومره زېږيل ييم د ژوند حادثو
اونه چي هر کورکښي مېوه اويښي
په ما د کانو بارانونه کښي

خبرې پټې پاتې کيږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوگنډې
وايي خوشبو ستا د بدن رازونه

خوږې راتمه وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې نه کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وپل چې کله مه پرېږده خو
مې کېده نه ځکه تېر ما بنام ئې
د بنار په چوک کېږي خودکشي اوکړد

خاورې د پکنک په خوند پوټه شمه زه
ذره هم خپلاسي ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان گموي

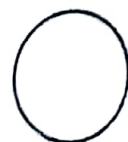

دا نه چې پوټه نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پيې باز پرېږدمه

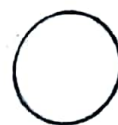

منزل ته گڼې مرحلې پاتې دي
لا د کښو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار گڼې تيندک نه شمه

خدا ئے شتہ پہ خیلو کئی خہ پس پس کوی
خانونہ غلی کوی چي ما اوویني
خہ رازداری خوشته د مور او دلور

زہ چي د سیند چو تہ گورمه نو
راشني پہ سترگو می لاسونہ کیندی
وا ئی خہ اووایہ چي شوک یمہ زہ

بنہ روغ رمپ یم چي بھر یمہ زہ
کور تہ چي راشم نو بی حالہ شمہ
چا جو پ پہ ما بانندی تاویند کرے دے

دا حقیقت د چاندہ پتہ خونہ دے
درنگ سپر لو پسی لندین و حکہ
مونن پہ صرا کئی اوپہ خور کرے دے

مونن بہ سپور می تہ وو پغوا ختای
افسوس خودا دے چي زمونہ دکور
درشل کہ او درین پی، دیوال پی یو پی

بگري پہ لچو کئی پہ خیال شرنگوہ
چي پہ سینہ کئی می غورنگ راشنی نو
پہ دریادونو کئی کشتی لاهو شئی

هَان چي دي ما باندي ناجانده كرو، نو
نور به سواله دي نه خه وایمه
بگري دي مات شه د پینزیو سره

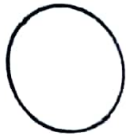

دي ستم به خه تعبير کوي خوک
بنه چي مي غرق کري نو شهرينه وایي
توبه توبه داسي به بيا نه کوم

چي هلو خلوکني د ژوند گيري شوي
د ميانو تينو کني شوده اوچ شولو
دا نو نده به چه چا پسي چي

غم زمونږ ټولي خوشعالي اوخوري
عسرونه او شو چي زمونږ وطن کني
ختي روژي شي خو اختر رانه شي

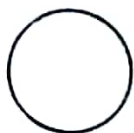

ورسره ډيري مجزي دي منم
خو زه د بکلونه ټپوس کومه
د زړه دا رنج علاج مي چاسره د

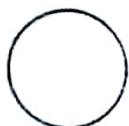

دا لپونه يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په ترکي فضا کني
خوک شته چي لاس کښي په سر د یتیم

ثوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
خه چې ارمان د زړونو اورژو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

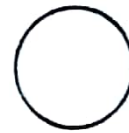

سأه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طبعي دچا نه اوکړم
دکهل سينه کښې هم دکافي زړه دے

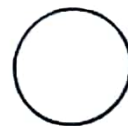

دخدائے نه اویرېنه ، غلے شه بس
سکڼې مابنام دے لارو نمر پر پوتنه
خوله به دي گوڼگله شي خبرې مه کوه

دومره خو حق شته په دي بنکلو زما
چې ئې په زړه پورې بنه کلک اونيسم
د بناستونو ، د جمال شاعر يم

دي کښې به رازخه وي پوهېن مه نه
په سمندر چې بارانونه کښې
او سوزي تندي نه زمونږ فصلونه

خاوري په سر باندي انبار شه په زما
وېنل ئې چوک کښې چا بر بنډ کړمه جوه
مور چې د لور له سره شال را بنکلو

قد ي لوتېږي
او جينگي د کلي
ماتنه پستهږي

غم ي لب سپک شو
ما ايښي ته کتل
خان رانه ورک شو

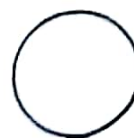

مح نې بد رنگ شي
چې پيري هوا اولي
ايشنه رنگ شي

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبدي ماږه شو
خو ملکان د کلي
د لوبې مږه شو

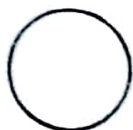

خسه چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده په وار وي

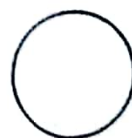

خوک وارخطا دي
راسته چې واي دروغ
وايم رښتيا دي

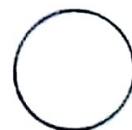

پېغلي چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لارې راځايي

اور د سينو کښې
شپړينې مه ډوبېږه
په گوتې اوبو کښې

خان باندې تنگي
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنگي

لوټې شو اخلاص کښې
اووايه پاتې شېه شو
د کله په لاس کښې

په ٽال ڇي ڄاڻي
ڄاڻي زره ستري پڻي
اور ته ورداڻي

ڇي ڇي دي ٻنڪل ڪورم
خدا ٿي ته ڏهر ٿي سي
خاوري به ڪل ڪورم

نيت دي خراب ڏي
ڪڍي نو هر وڪڙ
ڪل ڏ ڪلاب ڏي

دا منڊو ٿري
په هر قدم شوخوري
ڏ خلقو ڇري

اور ڪڍي انگيستي
ستا تصويرونه ڪورم
خوب رانه ٿي

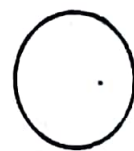

ڪور ته دي زرخي
ٿرنداه ڏ سوال پاه اوڀو
چرته ڪڍي ڪري

سَاه اوڻِي مانِه

پِه کومِه لارِي تَه

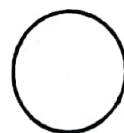
دُ زِرُه درمانِه

منزل دِي ورک شِي

پِه تُولِه لار چِي سِرِه

لِه بِنِي سِک شِي

جَنگونِه کِپِي

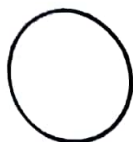
پِه تَوِيوَدُو دُ وِينو

تَنَدِے ماتِپِي

وِينِي بَد تَل شَكِي

چِي دَا بِنَارِيان هِپِشِه

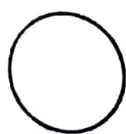
پِي دُ بُوَتَل شَكِي

نَمِر چِي پَرِپُوِي

سَتَا لِه کَرِپَوَان نَه زِمَا

لَا سَوَنِه اوڻِي

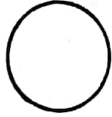
بِل پِه مَا اور دِے

دُ اوِنِکُو دُووُ خَاخکُو کِنِي

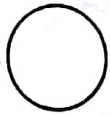
نِي حَدِے زور دِے

۱۰۳

یو خوب او خیال دے
کارغه زده کرے کله
د زرکې چال دے

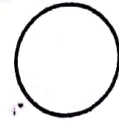
داڅه ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د بنار بازار دے

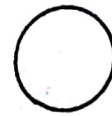
زره مې غرقاب شو
د اوښکو یو څاڅکې هم
ماته دریاب شو

۱۰۲

دردونه زیات شي
زره مې په واک کېښې نه دے
سربه مې مات شي

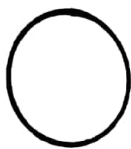

بارانے ورېښي
په زړونو اور بيلوي
ويښي خټکېښي

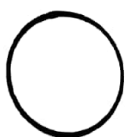

سپړلي پچي لار شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وېجاړ شي

شماری بس ستوری
د شپې راپاسوي ما
کار راله گوري

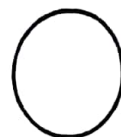

کيننه کم بختي
څوک دې ميراته نکړي
د څکلو لبتې

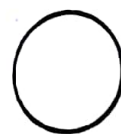

ستدرې واځي
را ټول دې نه کرمه زه
مر شومه هاي

خوشه فنکار ي
د پېغلو بت سازوي
هسي اوزگار ي

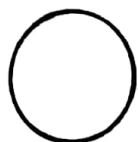

غرق شوې لاري
خوراک او څنک چي کوي
اوس په ولاړي

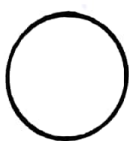

هسي به ونه شي
چي ترې اوبه نه اوځي
کوي به شنه شي

کور مې زړه تنگ شي
چې نیمه شپه حجره کنبې
د بنگر وشرنگ شي

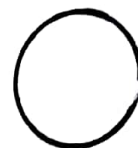

اوس هسې ژارې
نه راځي خو لې ته بهر ته
توکلې لارې

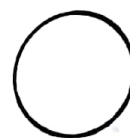

دا څه قیامت دے
خواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت دے

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

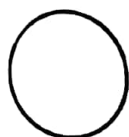

او وايي پوه شوي
ته چې مین شوي په ما
لارې تو شوي

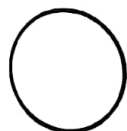

تیکاله غواړي
لمبه چې نکریم تنور
چې مې ژارې

واڻي ڪوڪو ۾
راته پڇڙي ٽپي
زه هائڪو ۾

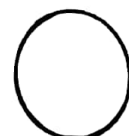

قصه خاني ڪئي
بڪاري ڪارهه مخونه
په آڻي ڪئي

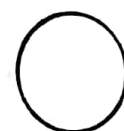

۾ په وسواس ڪئي
ڪلونه مراوي نه شي
د ڇا په لاس ڪئي

خوشه دستور شو
پانه ڇي ستا زيڙه شوه
نو ڇي دي سور شو

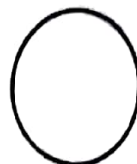

ڪور ڪئي تنها ۾
اوس به د زرهه زخمونه
ڇا ته زه بنايم

ڙوندخه رنگين شي
ورهي تبتي په سا
اسان به شين شي

ستا چي ٻنڪالو شي
دُڙهه درزا تڙهه شي
هجو ٻه رو شي

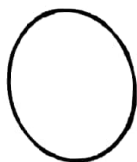

هي زما سپورے
واي هر شه منم خو
راته به گوري

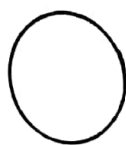

ژوند خومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زره مي ويخ دے

راته جغتېږي
واي يخني ډېره ده
واوري ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو گل انډامه

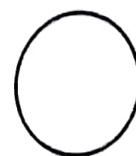

زما حيا ده
منم چي نور ستاده خو
بنگه زما ده

پندرونه نغبتی

پیغلی را اووتلی

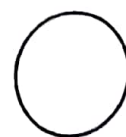
له کوره تبتی

بنکاره به غلاشی

تاته چی کورمه زه

وار می خطا شی

نپرونه درزبئی

چی آینی جوربئی

کافی ماتبئی

ژوند می رنگین شو

راکبئی مستی راغلائی

سرچی می سپین شو

اوبه دی زور شه

چی ماتوی حدونه

خه می دی تورشه

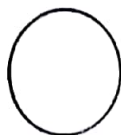

سرکه می سپین ده

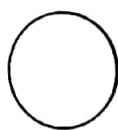
به هنج هم نه پوهبئی

سودم ته شین ده

شومره سنگینه حادثه ده د ژوند
خپټې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل تاه اوس د مينې خط نه يكو

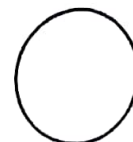

د خپل بنايست له زوره نه دې خبر
دراز قامته ، جادوگرې پېغلې
ډېر مې كچه كړې چې منتر پخوي

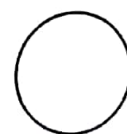

شېرینې تاسره له دغې ویرې
واده تاه غاړه اېغودله نه شم
زما به تاسره كوېش دن ماته شي

د كلي خلق شه برانده خونې دې
خداي شته مری تاه به دې لاس پرېو
چې د هتيانو غلا په ټيټه كوي

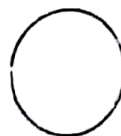

اووايي ټول د اكيجن كس دے
ايكو ته هسې غوښتالېږې څله
څوك لېوني نه دې چې تا يادوي

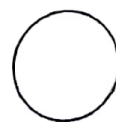

زړه غوڅوي د اوازونو فرېب
چې مينانو نه نغې هېرې شوي
نو په پنجر و كښې ئې مارغان بندي كړل

دا کتپه و نه په نظر کښې لسه
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

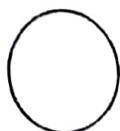

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وپل
بیا به د خپل طبعې له ماته کوي
چې زور سړي ته مې په زور وادوي

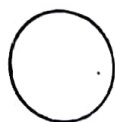

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي مې ټوله شپه د لوبې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي شوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوتې کړي په ادا د ډمو
او خپلو بڼو له جامه نه کوي

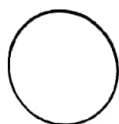

چې مې زما ديدن لاياد شي کله
بله قه او خپري په سره غږه کښې
زد کونتر و سپل را والوخوي

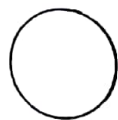

ناساڼي کړي که کړي نيازيينه واي
د زړه په سر مې په ټوپک اولد
خو چرغکې په لاس کښې مه رانيسد

بي حايه ما سره ايرى مه وهه
همه بس همه وي كه هر شه واي
نه د چالور وي او نه خور وي دچا

د پيتنو پغلو تافي نشته ده
چي خوك ي او نه كړي تپوس نو خپله
ملا ب ملا ب خواني په كور زړه كړي

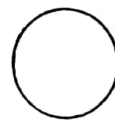

د ستومانى زيبگي ي خولې نه وتل
چي ستره مه شه ورته ما ووېل
د بونى شونډې يو پ او نيوي

د زړه درزا ي په اختيار كښي نه ده
بنار كښي جوړ او شوله د هم چا و نه
د كور تمبه دې په يو درز لري شوه

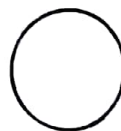

يوسمه چرته د ارمان جنازه
تا چي د كور ورونه بند كړل په ما
ماله به خوك په زړه كښي خا راکوي

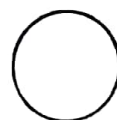

يوه جگړه كښي زمونږ د كلي
خلغو را بښل د اديرې حدونه
تول بيا د يو د بل په حد كښي مړه شو

پنځله چې مانه انځورويو اخلي
ساه په سكيندو شي خه په گرانوئي
ستاسوڅه خيال دے د واده باره كني

په چاپېرچل كني خرابه دومره دي
په كومه وړخ چې پرې سغتي اونكړم
وبم كه په خپله بڼه ظلم كوم

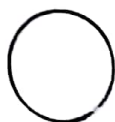

سرې قربان كړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوتي به څوك په درمال كني كوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج لي
خوري وري زلفي خوري وري كا
چې انتظار څوك د سحر نه كوي

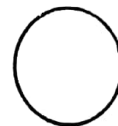

داسې خچور كړم از مېشتونو د ژوند
شېريني ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته كني پراو نه كوي

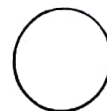

الله دي خبر او كړي په صدرچوك كني
كاري گليا دي اثارې ماتوي
او هسپان خپلو كني كپ لگوي

جرم دچا، سزا دچا لوییه ده
یو د پولیس له سترگو خان ساتی او
بل په یوه پيسه قانون خرشوي

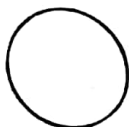

سپک راته مه گوري که غز نه کوو
گنې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونه دچا میراث خواره خونه یو

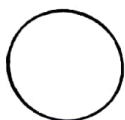

زړه ی غلبیل، زلفی ی تار په تار وي
وېل ی زه وېره ی خونده یم
گنې نوته هم هېږدی شي له چا

شېرینې اوباسه زکوٰة دحسن
دافتونه نازلېږي حکه
چې په وطن کې شوک خبراتنه کوي

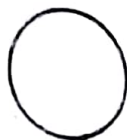

سر به یې حایه درله شه خوبونم
دپیتنوله هوبیاری نه لوی
کورونه وران کړي چې حجرې سازوي

په خه پوهېږي نه ماشومه ی لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا خواني مېوه اونيسي

چې څه بلا يې ته يې حله جيني
زما د زړه د قيامتونو دروا
خدا بگو دکاني بت کني ساه راوي

بيې د سرو سپينو خزانه شپري
درتاه خراب د چا نيتونه نه شي
کشي را اوسپه ماران پرايزه

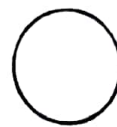

دا نظر وته به تيندک خوري ضرور
ستاسو د بيار کزو وېر لارو کني
وه کلا لى سم کړ خېدلې شي څوک

لاس راله مه راوړه ناداني جيني
بلا گرمي ده په وجود کني زما
پام چې پتري چرتو لمبه اونگري

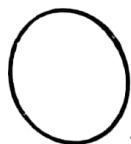

دېر تور زنان به داسې هم اوويني
چې يې سرگند شي دکناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تور پوري کړي

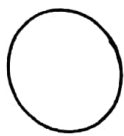

شپرينه اوواي په دېره مينه
چرتو خو لار غلطو لاديه
ويرېنم لار چرتو غلطه نه کړم

شهرينه او وائي قربان شم له تا
غزل غزا مي راخوريني به زړه
ستا هايكو رانه تپي هپي کړي

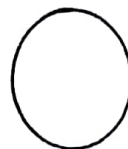

دوه ورځي ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمني
سرکشي پر بنده د شيطان مې منده

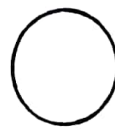

زما له خانه دومره طبع نه وه
خو چې قدم بدم د کالچ جينکي
را ته به لارو کني شيندي کلونه

د ژوند د حسن ننداري خه کوو
درانه پنلا ونه مو پراته دي به سر
کاله ته خو که چرته ملا نغه کړو

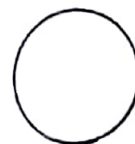

پر بنده چې پغلې جي پاه خپله لاره
چپه ئي مه گني ستومانه به شي
توري پچو دي که راپاري شولي

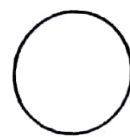

وايم جي تولي ستوماني به اوځي
خو ولي دا ارمان مي اونه رږي
کورته چې راشه نولا سترے شم

زۀ ئي له سترگو لگيدو اووېستم
ماله قسم راكړي چې غين مه كوه
او خپله ټول كله خبر كړي په هان

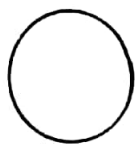

شكر دے سترگي زما اوږي نه دي
غريب سرے يم خو كل شانگي زما
د چا عشو نو ته پسخين مه نه

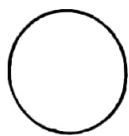

گن تصويرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ كلي كښي
د سپو غيا شي، هكمامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولي نه ده
غو ټوي چې كل شي په قيامت كښي د ژوند
هان راته وېر خدا لگوي بېكه بنكاره شي

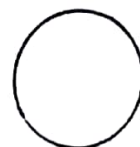

زنه مې اونيسي، سلگو كښي وايي
خلق خو خلقو باندي چل زده كوي
كور نه په نيمه شپه بهر مه اخځه

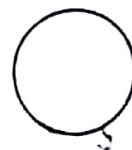

سيند ته كلونه وركندار كړي وايي
خه عملي كارونه هم وي پكار
زمونږه ميني كتابي ميني دي

چي د ياران شېبې رانکې شي کله،
هاغه ماتم شي راپه ياد د کلي
کچه کورونه چي اوبو اوږي وو

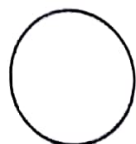

د انتظار هم خه حدونه شته دے
چي تر قيامته وي ولاړ دغسي
بيا عجيبو خلق قطار ماتوي

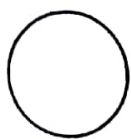

وي د بنايت د بني شمشاد حيني
چي خان دي نه پېرندۀ بڼکاري هسي
لکه په گڼو کښي چي اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوگه نه و ستا
شېريني ما په اسمانونو غوښتي
خه او کړم خدائے راله په زمکه را کړي

اول دي خان کښي دومره توان را ولي
چي په خندا کړي قيامتونه د ژوند
په غلي دي تا سره سيالي نه کوي

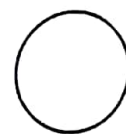

توي ويستي يو نوکر وپل ي
کور کښي چي صېب نه وي بي بي ظالمه
چېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوڪ چې څه اوکري، ربيبي هغه
لار کښي کښنه مه خپله لار اخله
ستا پخيل کور کښي هم تور سرې شته د

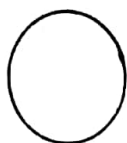

تاوده، ساړه که دي د ژوند اويدل
پېغلي مستي به درنه ټولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانښي

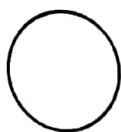

سترگي له دځي ويږي نه پراښوم
زما د زړه په رنگي ټټو اوناه چوي
ته چې شپږيني پوکڼي پرسوي

زغم به کوي چېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مري ته وان چوي
د کور انگن کښي څوڪ دېوال نه وهي

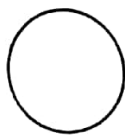

سمه شه ښځي په خپل حد کښي اوسه
زه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښي دېوالونه وهي

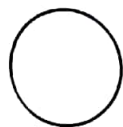

واوري زما که ئي مني او که نه
که لب مو هم سست کړو په ښځو پېږ
بيا به ترې گڼي او ښځي چوپړ وي

شهريني زرهه ده ترم شوه نده
نماشي اوبسكي عبت تويوي
كانهي اويو كنهې وراسته كنهې كله

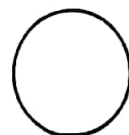

شنه چي مي شونده شي د قام د ورو
لكه د چرگو د بچو بغيري شي
اونخلي خپلو كنهې هيران بيلوي

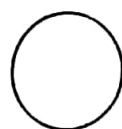

بن انتظار د عرومي مي او كره
ترخو چي چركه كوركه شوې نه وي
نو په هاكو باندي بچي نه كنهې

زرونو كنهې اور د مينې بل كړي كنهې
بي حسبي دومره په ماحول خوره ده
سم پكښې خدا بگو واوره كنهې سره

راقه ستا ياد داسې سرور راكوي
لكه د ژمي په واورينه شپه كنهې
شوگ په كمره كنهې انگيټي بله كړي

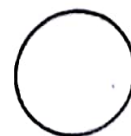

پهغلي د بنار پارک كنهې راټولي وي نن
وېل مي راغله يوويشتمه صدي
مي چي د كور درشلي اوغورخوؤ

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومپق غومپق پېښې اوس
گړې غېرات پېښې ' د اګې غورخوې

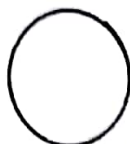

فتنه فساد به ترې جور پېښې ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د گڼو چارې مزدوري هم اونښي

مات شي بچي د مصور قلمه
زما د خيال د شهزادګي رنگونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لاړه شلمه مدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کېږي هاغه رنگي
خلاق د غار نه راوتلي نه دي

وېل ي راغله يوويشتمه صدي
دې کېږي کوڅه کېږي يو ملنگ چغه کېږي
سحر را اوسه خته شپه تېره شوه

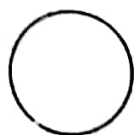

تا به وېل چې سره ژوندي ستايمه
خو داسې کوي مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير لري کړو

اومنه دا خاطر دي جمع لسه
ماله پيه شاه سترگو کني چي راکو
ستا پيه کنا رکنبي خو اوسپن مانه

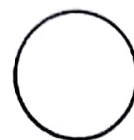

ورته مي اووي خيت شاه دے ستا
وېل ي غواړم چي برينه نه شي شوک
پرتوغا نيسونه جوړوم لاليه

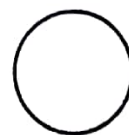

پېغلوکي ناوي خپل خاوند ته وېل
هر شاه چي کښي دابندي نه منم
زه خو شاه ستا لاسوته ناسته نه يم

شاه اوشو خبر دے که مي پېرني نه
مانه دي هاغاه ورخي هېرني نه دي
چي پيه خنکل به مي اوده پرتاه وي

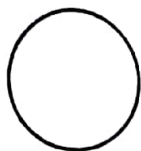

دېره کم عقله ي زما بسوني
اوس دچا خولي خو شوک گنډې نه شي
زما پيه سر پيا سره شر مانه کوه

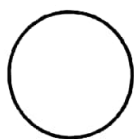

مونږ پيه جامو کني نه خاښ وپدي
چي دا ده راغله يو ويستمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د شاه ده

سکله اودر سڀني د نکھت قافلې
نله د کھل وږمه وږمه خوږېږي
خوږيو نه وينم تعبير و نه وېشم

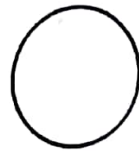

ټوله د زر او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چانه شوکوم
خوک د جرگه هرو پروانه کوي

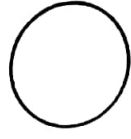

د نوي نسل خومره لوه زړونه دي
د پلار نيکه هرو نه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زړه مې ټق اوچوي چې مين کس خوي
شپږيني خبر به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستې غوڅي کړي

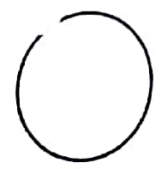

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنگ غورځنگ بڼي د شپې خواني ده
سپوږمې په دې کښې هم سترونه کوي

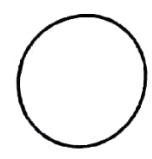

د شپې طوفان چې شي راخوږ په زمکه
زه د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

زوم خپلې خواخې ته څرگنده کړله
بيا به زمانه هم گيلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

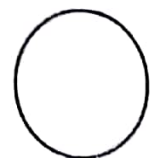

لږه سرتيزه ده بدخويه توده
که دغه يو عيب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينې ده

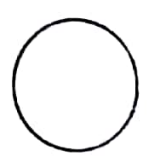

ته هم په پوزه باندي نه پرېږدي چې
زه هم د هائي بله پرېش مريض يم
زمونډ د دواړو گذاره گرانه ده

د نمر پيتاوي ته لا ناست نه يه
چې څوک تمبه زمونډ د کور اووهي
اوواني ، خان وبل چې ښکاره به خو

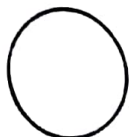

خدائے شته که غم وي که بنادي د کلي
واغوندي پېغلي د رښمينو لباس
په ما د اوسپنو نيني او چچي

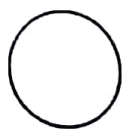

په بي اسرو پورې خندا مه کوه
بس کره د خدائے نه لږه ويره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونته وهي

دې کښې څوک لاره د منزل اوسوي
گوره څنگل کښې بيا په نيمه شپه کښې
د اورکو قافله لوتې کړله چا

موښ ځکه سر باندي خپې گرځوؤ
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پېرقي د بجای شي د باران شپه شي

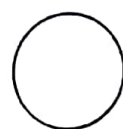

باران شپې شپې وربړي مگر
اورونه بل دي د نختر په اونو
بيا چرته تندر په څنگل پرېوتنه

زړه به اخر څنگه زما شي په ځان
سر کله او خورم کله نيم پاتې شم
سپوږمې په يو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدگمانه شمه

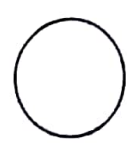

نيکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نيولې نه ده

داسې که، شاخکې شاخکې کپړې کپړې
دا تندغرت زړه مې اور اوند کپړې
شابه شپې شپې رااوورېده

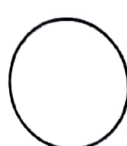

دخدای کارونو کبې شوکغه اووایی
ماچې ئې طبعې د خورې و کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

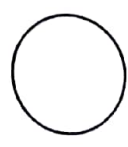

بسه په هر بنکلي مین شپړینې
واړه رنگونه چې راټول شي په حاکم
ترېنه د نمر سپینه رنجا جوړه شي

بیا چرتاه پېغلي ستومانې اوباسې
گنې نو داسې چرتاه شوې نه وو
د کور غنچې اود چينار اونوکبې

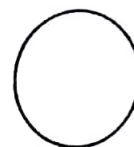

وايي جولى بدې ترخوخالي وي
کله ونه نه کبې انکې کبې زما
ما چرتاه شاړکوهي ته اوغورخوه

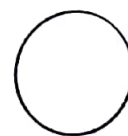

زما ترپا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلي خاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو ليو ته د ژوند
راشې بيا يو ساعت له نه اودرېښي
ښکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

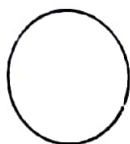

له جنگه ورستو ئې پخلا کړم پدې
سر مې ماتېږي ښه نه شمه
يوه ډسپرين کولې خو راکړه کڼه

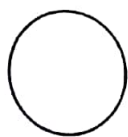

پنځلوکې هر قدم په خيال اخله
ستاچې له سره لوپته پرېوته
داله بجایو سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کارونه کيږي
خو د شهلا زړه کښې خه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی يوښي چې ما اووښي

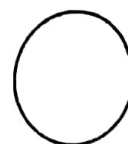

د زړه درزا داله په خاڼې اودروي
ټک ټک چې اورم دگريال، شپږښي
وايم که ما باندي څوک جزې کوي

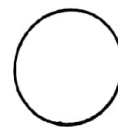

کڼې او اوزونه مې سنگسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلې شو
پنځلې چې خپو کښې گوښل وکان او ترې

هسي بي حايه اوس قرياد مه كوه
ستا د سينوغوتي هوارې خه شي
پي چي ماشوم له د فيهر ورکوي

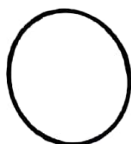

راله حلوا د ناشستي پنجه کړي
بيا راشي غور کښي راته پټ اووايي
د سرو ننگي راله جوړه اوکله نه

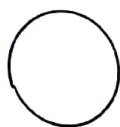

سم له ماشامه چرانونه وژني
په تا کښي خه ناخه تياره خوشته د
خداي شته له ما سره دي بيا ويره کړه

خني کارونه د چاوس کښي نه وي
هر خه کېد شي لپوني خو کله
هملونه کښي د انحر اونو کښي

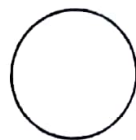

تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دي باندي خه زړه خوړ چي
د خوب تعبير مي اپوتيه اوخته

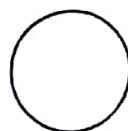

اوبنکي مي سترگونه روايي نه دي
دا خو د کلي د گودر په غاړه
قطار قطار پښلي تپلونه کوي

رب ي ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوږي
کلي اباد شو مقبرې وراڼې شوي

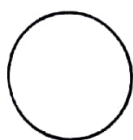

د زړه زخمونه چاته بڼايم نه
پکښې ې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنگونه ستايم نه

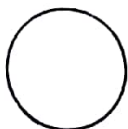

راوړي له ځان سره بهار اوږونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اوږونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
نیکلي د هر چا سره لار اخلي

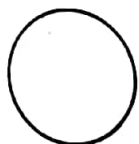

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

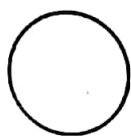

چې زمانه ټوله په خوب اوډه شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړه رهي کښې څوک دېره دي

شہرینہ گونجی پہ تندی راوی
واٹی ربتیا ربتیا خبرہ کوه
ستا د جامو استری پہ خد ماتہ شوه

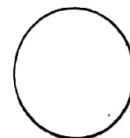

بی شماره داسی رنخوران شته دے چي
تمیز د جنس او د جمال نه کوي
اوواي قول خوندونه يو رنگي دي

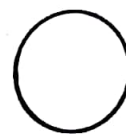

ستا د بنایست د فرپونونه زار
خو لب مي پرینده چي خان اوپترنم
ما د بودی په قال کني مه خانگوه

زما تصویر تہ یی ترپل و پل یی
پہی د مرغی می درله هم راوی وو
اے د انحر کله چي چرتہ به یی

شہ زورور دي مشران د کلي
چي د لمن داغ تہ مي گوتی نیسي
او نېغہ لار لاته بشودلے نه شي

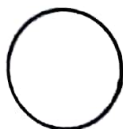

مر نه شم خائے راکپہ د زپه پکورکني
تاوده ساپه که د ژوند ما اووهي
زما بيه ريل نمونيا شي سگلي

بې د نازونو لوانې شېرینې
خان چاله ورنه کړې په لاس
کې رڼگونه به دې ټول والوې

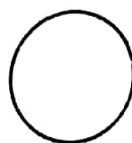

واي کيای دې په سر سترگو منم
مانه بیا دې غلې شوې دې
خو لاس چې مات شي خپې غاړې لږې

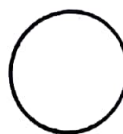

میاندي په داسې پښتو بوري شه
پاسې پردې تورسري او تختوي
بیا یې د خوښدو څوک تپوس نه کوي

خپلو همخولو ته شېرینه وايي
سرتېرې خپر شه خوباورې شي
رغېږي نه د پشکال لېوني

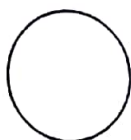

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

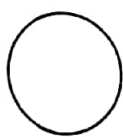

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خامخا چا سره لار اخلي

تڀنڀتاه له خپلاه خاناه خله ڪوئ
پر ڀنډه ڏ سر سپوري دي مه وركوه
خدائے شتاه ڏ ڪور اوڻي خوك نه پر ڪوي

ز مکه به وڻي په ما تنگه نه وي
چي ستا چينار چينار خواني شيريني
تل ڏ اسمان سره خبري ڪوي

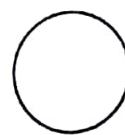

داسي بي واره م ساڪاني نه وي
خو چي ڪلهونه نارنجان اونيبي
بيا م سڀني ستا ڏ بدن خوشبوني

ددي خبري خه جواز خو به وي
خدائے شتاه چي چا ڏ چانه غلا ڪرڻه
ڏ باز ڏ جالي نه ٽپوس السوچي

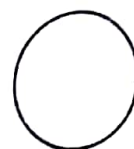

خدائے شتاه خبره به صفا ڪومه
دا خو بڻجي بي انصافي ده ڪنه
اوس چي ڏ ورور تپلو ڪڻي خوبندي سوزي

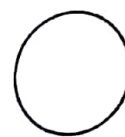

ڪور ڪڻي ساڻل مرغ زرين بڻه نه وي
هڻچ بيا له خپلاه خاناه نه شي خبر
بڻجي راپاسي خاوندان قتلوي

زُه دِي لَه مَخَه تَبَر بَدَلِي نَه شَم
هَر شَخَه تَه سَتَا لَه پَارَه غَارَه بَزْدَمَه
بِس كَنَه لَار رَا بَانْدِي مَه جَوْرَوَه

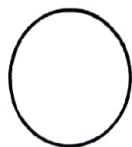

پَه مَرُو حَسَاب دِي تَمَا شَكِير دُ حَسَن
سَتَا دَ نَظَر تَاوُ يَ چِي اَوو هِي نَو
دُ كِي كَدَانَو اَوِي چِي اَوِي سِي

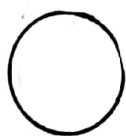

سَتَا نَر مَبْدُو رَا كَنِي سَغِي رَاو سَتَه
چِي لَا رَوَانِي دِي شَوِي اَوِي كِي پَه مَج
كَانِي اَوِيو شَو اَو اَوِيو كَانِي شَوِي

پَه شَخَه نَاتَر سِي اَوِي بَدَلِي يَمَه
وَانِي كَه بِل چَاتَه دِي اَو كَاتَه نَو
سَتَا كِي پَرِي كَنِي بَه اَو بَه اَو حَكَمَه

خَو يَمَه دِي خِي لَه دَه خَو يَاد اَو لَرَه
چِي جِيو اَر كَرُو سَرَه مِي نَه كَوِي
نَو خِي لَ عَزَت بَه هَم پَه دَاوُ لَكُوِي

مِي نَه كَوُو خَو مِي نَه پِي شَر نَو نَه
تَه دَهْوَا پَه اَس سَوْرَه اَلْوَجِي
اَو حَانَ لَه بَر مَه غَوْر حَو لَه دَه مَا

بره دستورو او سپوږمې وطن کښې
مینه د مارخپه ده شپږینې زما
لڼه په خیال گډه سر توره نه شي

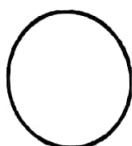

او وایي گرانه! پښتانه پغلده یم
یو د ناموس سودا مې ماکوه نو
هرڅه به ستاله سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وروې شپېلې کښې وایي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

او وایي ژوند دې شو کیدو او خورو
په نیمه شپه چې اوبه خورله مې نو
خدا لاسکو زما له زړه نه اور پورته شي

سترگې به خاورې د پښلوکو ورشي
د شپې په هر پارکښې چرکان پاسي او
څانگو نه پرېق وهي بانگونه وایي

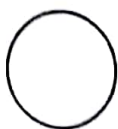

بنکل مې لاسونه کړي ژبا کښې وایي
ته چې زما گناه په سر اخلي
دغه نیکی به دې مدام یادوم

شهرين ياي او شاه شواري بيد د مياني
باران گاه لري چرتاه اوورين يي
نو هوا گاهي سو د چم يغي شاي

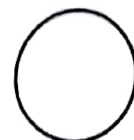

پښتني بنجي خپل خاوند ته اووېل
گردانه ! که ماله دي پتلون راوړو نو
په دوه ميله ټوپک به خان اوولم

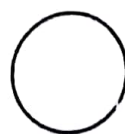

درته واده بنجي شه اووېسته
جوړي خاوند دي زوروا اوخته
تا خو د بوتي نه بلاغوبتله

رب دي په دي خبره ما شه نيسي
پيغاي د بنار داسي پيکه پيکه دي
لکه چي خوند تر بنه اويو اورې وي

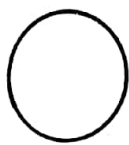

منم خبري زما عادت نه دے خو
چي پښتني پکښي لغري گري
اور دي د صدر په بازار پوري شي

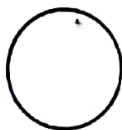

نور به عذاب شاه ناز لږين يي په موبن
پکښي تور سري چي سر توري نه شي
بيا يي په بنار کښي څوک عزت نه کوي

واڻي له لور او خور ٽپوس کوي ٽوڪ
کوي چي هر ڇهه کوي ستاسو خونبه
زه ڏ ڀردي ڀرڻ خٽله يمه

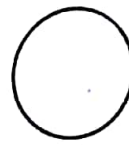

ماتڀري کان ٿي تل ڀه کافي باندې
زه جاري ڪي چاته وهل نه شم
ورکڀي مانه ڏي ڀرڻ له لتي

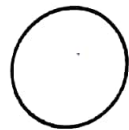

زور ڀي ڀه هائے دے خو غور ڇنگ نه ڪوم
گني ڀه ما باندې ڏ ڀنار مڀرمنو
نن ڏ گدو انو غو ٽي هم اوخوري

يوه سڀڻي تجر به ڀي اوشوه
اوس ڀه ڪم اصلو اعتبار نه ڪوم
خاوره ڏ لوڪ ڀرڻ نه اخلمه زه

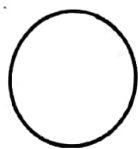

ستا ڏ اوڀرو زلفو بلا واخلمه
ڏ ژوند طوفان کڻي ڀه چا ملا مه تڙه
مار هم ڀردي لاس باندې نه وڙي ٽوڪ

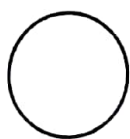

ڏ ڪت له عظمتونو نه زار
چي ڏ زامنو ڀي وڌونه جوڙ شي
مياندي ڀه سپين سر گدو کافي کوي

شهريني دده فاوژکاره يي خو
ته چي له خان سره يوازي شي نو
دا خواني مرگ درته ياديني که نه

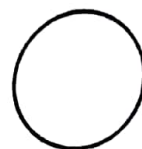

د زوراور اوبه په لورپه خبري
آ چي بدخويه يادېده کلي کني
د خپو تلي ي هم هغه نيکلوي

رب دي ژوندي لره خودوب دي کپه
زه به چکر کني خامخا راتله
راته چي ملاره ته په اوبو کني وي ته

خداي شته هيمپا ته ملامته نه يم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته ي لاس چاته نيولنه دس

اوس به د خان خه صفائي کومه
حکه بلاخراب سره شومه زه
شهريني تا سره ي نينه کړي وو

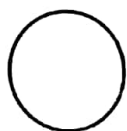

خدا بگو په خوند پي ژوند پرانده شو
اے د خواني د تقاضو سپريه
زمونږه کلي ته به راشي که نه

چي ڇه ڪري هغه به ربيبي مدام
پکڻي نيلاڻ چرتاه ناموسي ڊي نه شي
پر دو پتو کڻي ڪروندي مه ڪوه

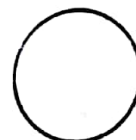

يو ڇاڻڪي وينه را کڻي پاڻي نه شوه
توري شپلي چي ڪله ما اوليدي
زما ڏخيولاسو نه دم اووته

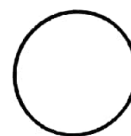

او خاندي غور کڻي راته اوواڻي پي
تاته به خان قلقلخان بڪاري خو
خلق به تا پي ملندي ڪوي

ورسره سڀل له ڏسيند ونونه ڄم
هسي تر ڀي هم زپه صبرو له نه شم
او ڏ مهي غوڻساه بلا ڪرمه وي

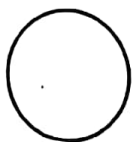

سرتوره مه شي خود ناز مڀمڀي
داسي طوفان راپورته سوه ڏي چي
په سڀينه ورڇ خلقونه لار ورکوي

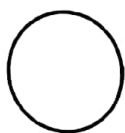

چرتاه له دڻي غمه مڀ نه شمه
خان باندي ژوند خاوري اڀي ڪري عبث
په جيڪوهرو خواني رانه شي

منم چي گنجي محرومي مو دي خو
کله زمونږه هيروشيما نه ده
چي د سپرلو پکښي وري شندې شي

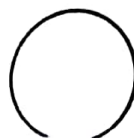

مينه اوباسي له زړگو نه ويرې
اوس که اوبنان ساتي شپړيني زما
نو دروازي دي دکور ټيټې نه شي

اخر به مرشم که دا حال وي زما
هيټکي مي يو ساعت له نه اودرېږي
آ پونځي مي هېشه يادوي

اووايي ټولي د قمت لوبې دي
خلق گليادي سنډرکان لوشي او
زمونږه لنگي مېني پي نه کوي

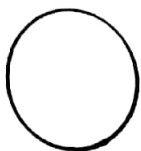

وايي ترڅو پورې به زغم ټيټيم
زه درته کور کښي لغړې کومه
خي په کوڅو کښي لوړغې کوي ته

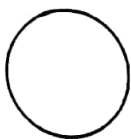

کم عقلي هسي پرېشانه ي ته
د محبت غسونه بوجه خونه وي
سترگي بنو باندي درنېږي کله

وار چي خطا نه کړې سينه لويه کړه
خومره خعلي ورته اوغورخېږي
خو پليستينې نه روانې اوبه

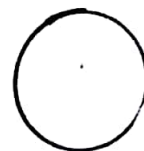

د ژوند له هر ازمنبت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويره

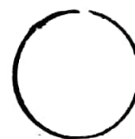

ستا په فرېب کېږي څنگه راشه زه
زما د ژوند غرمو کېږي سرسپين شواو
ته لا د نوي پشکال مگيدو ئې

تت چې دې نه شي د بنايست رنگونه
هان زه د مرگ پختو ته نيمه خو
لکه د سوي لاس به تا ساته

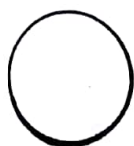

اووايي ټول د اکسين کې دے
هيټکو ته هسې خوشحالېږي خله
څوک لېوني نه دي چې تا يادوي

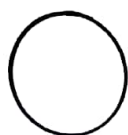

دومره بلا خولي راته وازې شي چې
په ډېره تېره کېږي هم هېڅ نه راشه
د کوهي خټه په کوهي اولگي

زما د زړه درزا بي حايه نه ده
ستا په وفا باندي شکمن نه يم
خو مطلبي په خټه اور لگوي

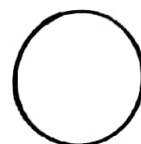

رب دې دروغ کړي خو ويرېنه زه
زما احساس داسې شکن غوندي شو
جوړ په دې کلي کښې چيني اوچې شوي

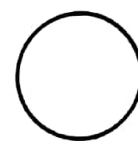

وېلې رې دې پکښې خبر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاگي چې څوک اومه اوکوټي

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوبه
اوس څوک روټي ته انتظار نه کوي
بس په اوسو او روټونو وهي

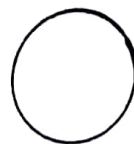

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پرېن ده نور ورته هېڅ غڼ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

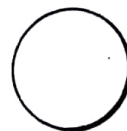

مهر يانې دې شک کښې اچوي ما
بيا دې خه کنده کنتلې ده جوړ
راته چې خاندي او شپلې غڼ وي

واي له هر چا په ما گران دے ولي
زما چي نه مني نو خه او کومه
رب دي ي مړ کړي چي ترې خلاصه شه

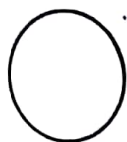

چي مي په زړه ياندي تياره راخي نو
سر کړي سرتور لوپته او غورخوي
واي را اورسپن ي پيره بابا

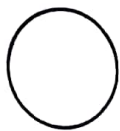

را باندي خواد خلقو مه بخوه
مونږه چي خپل منځ کښي جگوند کوو
خدائے شته د وېر و پکښي غوا ننگ شي

کومه گناه ده چي ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره خه شوي دي
چي د چينار اوڼي له موندپه اوځي

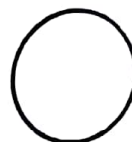

رب دي کانه کړي د شيطان غور وونه
نيه په مړه گڼده مي تېر ماسخوتن
په گل ورينو لېچو خوب کړے دے

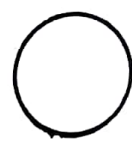

پرېن ده زما په کار کښي کار مه لره
بنځي ما خپل سبي ته پرېن ده گڼي
تا به په دريو کانو طلاقه کړمه

شهرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمو نه نه رغېږي
خو چې گزک نه شي پرسوب اونکړي

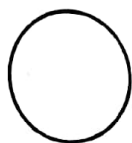

لاس يې تنگ شوه د خاوند د خکه
وايي که ماله يې نکي جوړه کړه
خولي ته به چونگ خاوري ورواچومه

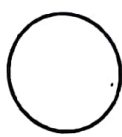

لکه غوټي هان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر گوتلې نه دي
خکه دې زمکه باندې خپې نه گي

خدای شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت خه دے چې
زما دښمن به په ما دوز نه کوي

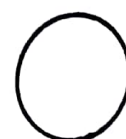

له دې نه لويه خوشحالي به خه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اورې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

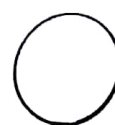

مياندي دې لارې د بچو څاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووايي
آ په کچه سپښن اودرېږي کله

زُه تَقَانِي دُ مَحَبَتِ پِشَرَنِم
شَهْرِيَنِي تُنْكَ كُنِي مِي وِيرِيَنِي خَلَه
پَاخَه رَنگُونَه پَه اوبو كُنِي نَه مِي

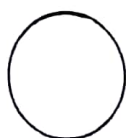

اَوَوَانِي دَوْمَه نَادِيَكَه نَه مِي
خَو اوبِي سَتَرِي زَمَانَه چِي وِينِم
دُ سَرَو چَاپَه پَه لِرْمَانَه مَنَدَمَه

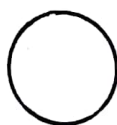

جَوِي دِستور نوے كوي وختونَه
ما خَو مِيرِي هَم ازار كِرِي نَه دے
دُ كَلِي خَلَق مِي پَه خَه قَتَلَوِي

زُه دِي لَه بِنَكَار مَنِي كَوْمَه نَه خَو
هَسِي لَه تَانَه يُو تِيوس كَوْمَه
سَتَا پَه سَرخَو بَانَدِي زِرُه نَه سَوَزِي؟

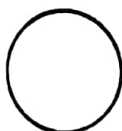

دِر پَه پَه بِي خَايَه وخت دِي اورتِلِم
داسِي لَل كَل شومَه شَهْرِيَنِي زَمَا
نَكه چِي بَانْگ نَه خَو ك يَانْگِي اوشِرِي

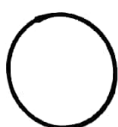

تَه نِه لَه لَوِي نَه مَر شَوْنَه وے
بِنَكَارِي ! بِنَكَارَه بِي انصَافِي دِي اوكِرَه
مَارغَانَو جَالو كُنِي چِي رَاوَرِي وَو

زما ددې وهم علاج به خه وي
خو چي کلونه په خندا اووینم
وايم که ناوي د وطن کونډره شوه

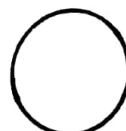

د خدا ټو قدرت د خه به ویمه نه
هغوي په ما کوي د بکې د قتل
خوک چي چان خان نه سر لے فاه شي

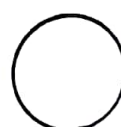

د بي حسي هېرو خه حد نشته دے
زه چي سرگند کپمه د زپه زخونه
کلونه مراوي شي په شين يو تي کيښي

خدا ټو شته زپه د زپه د دېد نامه ده
چرتاه مي حق د چا لوتله نه وي
زما په سترگو کيښي د چا اوښکي دي

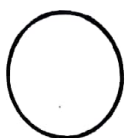

ساه تري وپستله شم په دوو گو تو کيښي
خو سوچ چي اوکپم وريم سردي اوخوري
خوک به پليت دنو تاه اوس کاني اولي

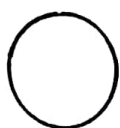

نورد قرب د امونه ما غوروي
زما نظر دهو که کيد له مناه شي
زه خه دوو مېښو کتې خو نه يم

شوڪ ڏ ٽغليق له درده خه ڏي خيب
گهوتي چي نيسم حادثوته ڏ ڙوند
ڏ خوندي رنخور تري فحاشي جوڙه ڪري

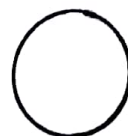

او واهه باقي په تاوان ڪنبي ڏي شوڪ
ستاسو چرڪان هم په خوله بنه نه لگي
او مونڙن له ساگو سره گهوتي اوخورو

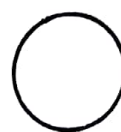

زهر خواره ڏي په فضا ڪنبي ڏ ڇم
ما ڏ مارغانو ڙڙي هم زده ڪري خو
ڏ بيدامني علاج مي هڻڻ اونئ شو

خدائے شتاه په زره ڪنبي مي هڻڻ غلاته شو
ڏ ڇم فضا دومره خرابيه ده چي
خان راته هسي گنهگار بنڪاره شي

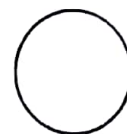

تپوس ڪوم ڏي ڪنبي گناهه چاته ده
ما مشران ڏ ڪلي وڙني په ڏي
چي زه ڏ هر چا سره مينه ڪوم

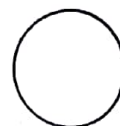

نورزه انصاف ڏ چانه نه غوارمه
که وس مي اورسپد شپريني زما
واڙه ڪنبي خولي به په سوڪ سموم

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنگسارې نه شي
پرېږده د کابو تجارت مه کوه

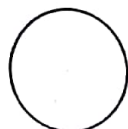

دېرې بې خونده جينکې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
خان پسي بند کېږي د ياته روم ورونه

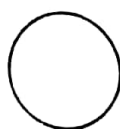

اندېښنې هم وي د الوت لارو کېښې
ولې د ژوند د حادثو له ويري
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دي مينه ده خو
بيا به دي هرڅه نه باور پورته شي
که دي د ښارپه هسپتال کېښې شپه شوه

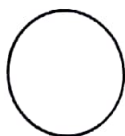

منه ستاسو مرتبه لويه ده
خو گوري پام چې غلطي اونه کېږي
مونږه څه هم اوبو زاوړلي نه يو

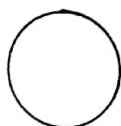

رڼا خو نه وړني فکرونه دچا
خدا پکښه ذهن ي تياره راوړي
دا بېخ وتاي د بجای بلونه

عبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر د هوکه ده
اوبه په وانگ چا بيلې کړې نه دي

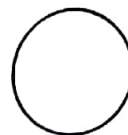

شهرينه وايي که سيلو راغله نو
خدای شته چې پر مخي را اوغورخېني
زمونږ د کور تيه وېنو او خوره

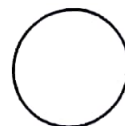

په يو نظر چې به يې زه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې يې د وجود اونه شي

يو لېوني په دک بازار کښې وېدل
شوک چې وسله باندي مضبوط نه وي نو
هاغه يې خونده وسيلې لټوي

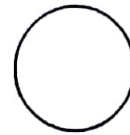

زه که يې يو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاوري به ياد کړي دکلونو په سر
دا هواکافي چې وږي خوروي

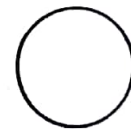

منم فضا ي معطره کړه خو
خدای شته دا حق ورله ورکړدے چا
هوا په خه وېشي وږي دکلو

پر بندہ داستا دوس خبرہ نہ دہ
ہغوی دسر پہ سپوری اور گوی
شوک چہ خشاک لہ دکور اونہ وہی

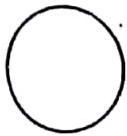

دبید نمیبو پہ دی وران کلی کنبہ
مارغان چہ جانی جو پوری شہریخی
د طوفانونو علی بنکارہ شی

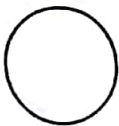

ہیچ پلنبہ نہ وو د ژوندون خوندو
چہ د اسمان شوکی تہ اور سپد
لالہ ارمان راغی د خلی زمکی

بی لہ شہ و جی رالہ راشی ژپا
جو پری زما د لاشعور پہ شپہ کنبہ
سرتوری پیغلی ماتمونہ کوی

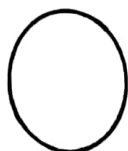

دہری شہدلی د رقیب سترگی دی
چہ آئینہ ورتہ پہ لاس کرمہ نو
د سپی شرمن پہ خان راواچوی زر

وینہ مو جام نہ شہی واورینہ شیدہ
منم شہریخی دہرہ گرانہ دہ خو
کتوی پخانہ کپہ د زبتون تلو کنبہ

زُه تَقاضِي دُ مِينِي بِنُه پِيئَرَنَم
 وِلي زَمَا هَم خُه غَوْبَنَتِي شَتَه دَے
 خُه خُه دَ لَو بُو گُو دَا گَے خَو نُه يَم

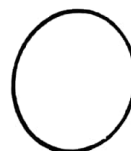

مَنم چِي هِيئَ تَر بِنَه سَا زَبِي نَه خُو
 دُ چَا دَ سِ سِ سِ پُورِي هَم نُه وِر كُوي
 لَه تَعْبِير وِنُو نَه خُو بُو نُه وِي

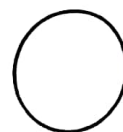

دَا تَقَدَّس ي لَه گَمَنَاه وِي رُوي
 رَا تَه چِي جِغْتَه شِي كَلَرَنگِي ، لَه تَا
 دُ گُو تَم بَدَه جِغْتَه جُو پَرَه شِي

بِي وَسَه شُو ے يَم بِي نَنگَه نُه يَم
 پِه بَد حَالِي بَانَدِي مِي مَه تَبْرُو
 غَوْبَنَه كَه اوسُو زِي پِيئَرِي نَه بِنُه وِي

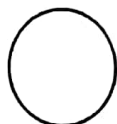

دَا سِي نَارَا سَتَه كِرُو دُ رُونَد عِي شُونُو
 اوس چِي بِي جِلِي لَارَه شِي سِغْت اوري كِنِي
 حَا ن تَه بِيوزِي هَم وِهَلِي نُه شُو

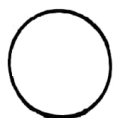

دُ چَا نَامُوس پَكِنِي جُو ر لُو تَه كِر لُو چَا
 چِي قَا فِلِي پَكِنِي دُ رَنگ مِشْتَه وِے
 هَلْتَه دُ كَانُو بَارَانُونَه كِپِي ي

زُهْ قَدَغُونَه پَه چَا نَهْ بَدَمَه خَو
بِنَهْ تَهْ يَه بَسَه بَد تَه بَد وَايَمَه
چِرَه 'حَيَات كِنِي خَلَق فَرَق كَوِي

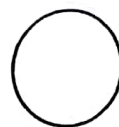

پَرِي دَه دُ بِنِي بَد دِي مَه وَايَه اوس
كَه دِي دُ لاس لاندِي سَاتَلِي شَوَه نو
داسِي پَه سَر بَابَنِي بَه تَه خَتَلَه

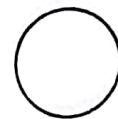

وَرَتَه چِي وَايَم بِنَاكْتَه جِيئِي دَه
شَهْرِيَنَه وَايِي دِي كِنِي شَك نَشْتَه دَه
خَو لَه پَوَزَه كُنِي كَبَه غَوَنَدِي دَه

پَكِنِي هِيچ لاري دُ منزل نَشْتَه دَه
تَرِي گَهْر چَا پَهْر دِي دُ صَحْرَا رِيگُونَه
اَنَسَان پَه وِرَانِي جَزِيْرِي كِنِي اوسِي

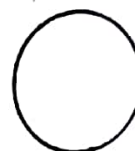

چِي كُنِي زَمَا مَكْرَمَه مَكْرِي اَوْلِيْدَه
نَو وَا رَخْطَا پِيغَلِي لَه خِيْلِي وِيْرِي
دُ اَزْغِي اَوْبَه پَه مَه اَوْشَكَلِي

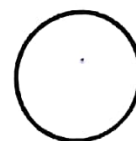

غَلِي كَه نَاسْتَا يَم خَو خَو تَكَبَرَمَه زُهْ
مَه خَامُوْشِي كَانِي كَوَلِي نَهْ شِي
غَرَوَنَه لَوَا شِيْنَدِي چِي غِي اَوْنَكْرِي

شپې چې اوس شاري د سپوږمې پلوشې
ماپه ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنايست د موسيقي موجوده

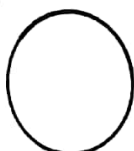

ټکور ټکور به ي زخونه نه وي
چې ي په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرې خوره شي

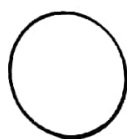

اومنه بد هسې د شپې مه وايه
نمر لا ورمبې خړيکې وهلي نه وي
چې لارکني لوت شي د ورمو قافلي

وږمه وږمه شي په هوا کني ورکه
او پانې پانې شي په لارکني خوره
غوټې چې کله شوه پکني پاتي خشي

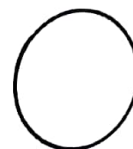

رب به ي روغ کړي که ناروغه يم
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په حان شه تجربي کومه

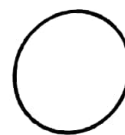

اوس دې ستم ته د ژوند شه او وایم
چې زه د خپلې تندي حال وایمه
نو په سيند ونوکني اوبه اوچې شي

په زړه چاودون پوري مې خاندي شله
چې لوبه تنده شوه سپوا کلي کنيې
د بنار په بنگ باندي ډاکه پرېوته

زه به دې زهر و باندي نه وړم
مخ به له مانه اړولې و تا
نو ما به ساه هم اخستې نه وه

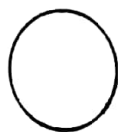

وايي شكونه په تا نه كوم خو
داسې بي وخته چې له كوره اوچي
زه دې د زړه له زوره خلاصه كېمه

شپږينه وايي له نظره به شي
هله قدم بده له درشله بهس
چې بسپلني درته لوكي كېمه زه

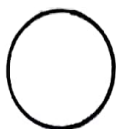

ما به له دې بلا نه څوك خلاصوي
ته چې په نيمه شپه كسي پرانيږي
پېريان راپاسي په ما كټ وپوي

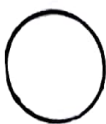

چې هلوځلو يې هېڅ خوند اونكړو
كونډې وېدل هرڅه په شرق اوڼگه
خو رب دې اوس زما خاوند اوښيني

دُ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوڪ
داسي په وړاندې زمانه لاره شي
چې آينه دانه وانه لاره شي

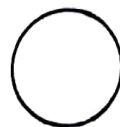

له خپل عادتو او پرېدے نه شي خو
اووړي داخل راتو غږ مه كوه
بيا به قسم دے داسي كار نه كوم

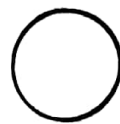

پخه توبه كه ي وېستې ده هم
په پټو سترگو پرې باور مه كوه
پرے كه اوسوزي خو ول وي پكناې

شېرېني ستاگياي په سر سترگو خو
كه دي زما دابده وړخ اوليده
درنه به اوښتي د شېرې خوبونه

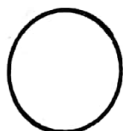

خانا زهه به خرابېني زما
لاخو مې سترگې هم ورغلي نه وي
تا د كچه خوبه راپاسولم

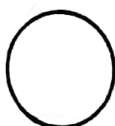

بهر چې نه كړې له درشل نه قدم
چې ي دولې د پلار له كوره اوځي
پوښه د بنځي جنازه پورته شوه

اوس راتہ خاندي چي ميسر غوثوي
ياد کړه چي حان به مې له ټوقې وړه
نو تا به کړيکه کړي چي غرقه شومه

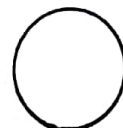

مردار خواره وي د ذت سره مخ
رب نه د باز غوندي فطرت او غواره
پر بنده د بل په نهرې تشخوند ما وه

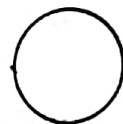

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندي چري
حقه خبره ما کولې نه شوه

چا درته او بنودلي دا خبري
چي د پهناسي تختي ته ما خپروي
او وايه ستا خوله کتې د چا ژبه ده

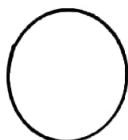

خدای شته چي کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لاه کله شوه چي
لگيا ده توت ته بيکيا نه وايي

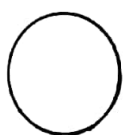

ستا سر ته زې خو يادې کلي کتې
نن دي د چا سترگې ليدلي دي چي
د پوکتې نه دي هوا وټي ده

وار مي خطا وي چي قيامت رانه شي
خو چي چا پيره اذانونه واورم
زبه مي قرار شي په سعيده پر بوخم

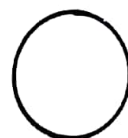

زه عجاھد يم د اسلام اومتی
د پر گنهکار يم خو که وخت راخي نو
زما د توري زور به هم اووينی

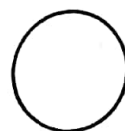

ساینس دے کنهوتضادونوکښي ورک
که مرحله د اختلاف راخي نو
په پتوسترگوبه قرآن پسي خم

خدائے شته چي ساه لاله تياره دوجوي
شبع له دي غمه وژلي ده ما
د پتگانو خون راپوري نه شي

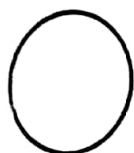

د خپل ماشوم خيال به ي نه ساتلو
چي رب ترې واخست نو اوس هغه بنغه
خان سره غېږ کښي کوو اكي گرخوي

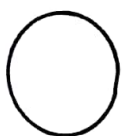

بي شکه خان بناي شريفه وينه
دا درته نه وایم چي بددي اوو
خو د يو لاس گوتي هم فرق لري

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانوپه خه طبعي اوکوم
زه لا اله الا الله واهمه

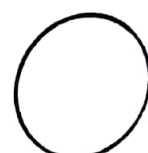

نن راته جبل کني يوقدي اوويل
هره خبره باندي سوچ وي پکار
توکلي لاري خولي ته نه رايي بيا

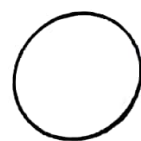

تا چي دالي کري راويس د ميني
د هغي پلارپه رنگي حال شو زما
چي ناوي نور ورته په کورناسته وي

کافي ره دومره اطمینان ماله
چي مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

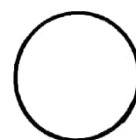

ما کني مگني خرابي دي منم
هېڅ د خپل خان زه صفائي نه کوم
خو رب دي نکوته اوس پام کړي زما

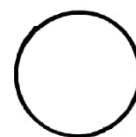

توې اوباسمه توې ماتوم
بلا کمزورے يم بي وسه يمه
رب ته زاري کوم چي ما اوغني

بن خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چي په گوره باندي مري د بيمتان
خله ي زهرو باندي اوورنه

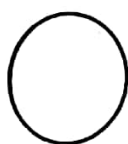

زه د انسان بي حرمتي نه كوم
خو چي وينا د پيغمبر رد كوي
نو كوڅه ډب سپي ترينه بنه كومه

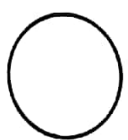

د سياسي رهتما ژوند خاوري شه
د امرسي خوند ي په خوله كښي وي لا
يو زور اور ي بي نپتي كسه كړي

اش پرېوځي په ماحول د گناه
د بشار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه از مري يوه پيچري كښي اوسي

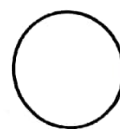

موشكافي دي ي په شوق اوگي
چي شريعت سره په لاره نه ځي
بيضي زه داسي تصوف نه منم

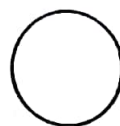

څنگه وي نوره د ايمان كزوري
رانه چي اوس د جبعي مونځ شي قضا
زړه كښي زره هم ملاسته نه شم

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
کښې مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وږې اوس سلام نه کوم

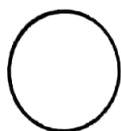

کښې بنسټونه يې په سترگو کښې وي
خو بې دسې يې راڅخه داسې کړي
لکه د ناوې مخ په اور اوسوزي

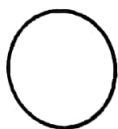

بې حايه ضد دې داسې رڼ مرېز کړم
لکه بيد بخته پښته پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بگړي ماتوي

هېڅ ترې نه طبع د انصاف مه کوه
چې عقیده يې جوړه شوې وي دا
جنگ کښې روا شي ناروا کاروند

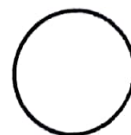

زه پخپل کور باندې تېر اوښه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ښه
خو روزانه راته څه رې بدلوي

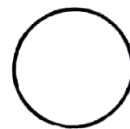

وېل يې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابړک شوې په ما
تا جوړ مې پسي شوملې څکلي دي

ماه وایه، نه پته پته بی نسر په گوته
راسره داسی گوته تا اوکپه چی
په غریب دلو سترگو هڅه نه وینم

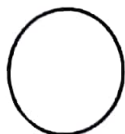

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چی دی نه رسی زمالیونوی
تاوده ستونه راته خله کوی

که ی په کور کښی هڅه درک نه لگی
خو چی مېلمه راکره راشی نو بیا
ورله خپل خان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښی وی منم
خودا د مینې سپکاوے کښمه
تنده د کمل په پرخه نه ماتوم

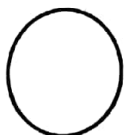

اونی په دغه غم کښی خان اوخوړه
زما پخې مېوی به دی موسم کښی
د چا سپرو جولو ته خان غورخو

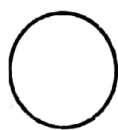

خپله لمنه په خان مه اړوه
دا ته چی بل بریندوی اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځی

دا بی نیازی د محبت اووینده
وايي د لوبډې نه دې مړه شمه خو
رانه به نیار ته مزدوری له نه شي

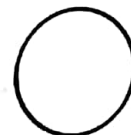

د ترخه مه اوخه د کلي اوخه
ستا مجبوری بی خایه نه دي منم
خو شوک په چم مالت کني غلانه کوي

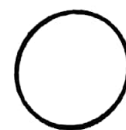

پي چې د تي ماشوم له نه ورکوي
ته خان ته مور په خه خبره وايي
سپي هم چچو له خپل شوده ورکوي

اووایه بناده ورخ به خه اوویني
چي دوه پسي دا پستانه اوکوي
توله شپه چي ککوي حجره کني

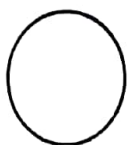

زار د نیاریانو له نرمی نه شمه
بنهي ي دوسره په سر اوختلي
اوس ترې پستی له لوبډې نه موي

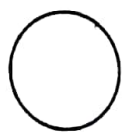

لکه شیشه ي زړه ذره ذره شي
د شپي چي پاسي د رڼا قاتلان
په کانو اولي د کوخو بلیونه

هسي بي حايه خوشحال بي په خه
ما چي ترياقي د محبت خلكه ده
د ماد په زهرو باندې نه مرمه زه

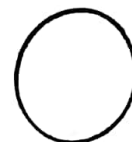

کور لانه ورک ده او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم ساره دي
دا بي حسي مې چرتنه کاڼه نه کړي

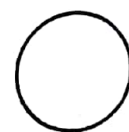

سترگي په دې کني خه مړي شي دچا
چي سپر اوږه خان له پيدا کړمه زه
نو د کارغانو سپل راټول شي په ما

د سانس دا معجزه هم اوويني
مياندوته داسې ستنې اوگوي
چي په بچو ورله زيږه راوړي

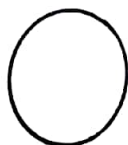

چي ي په تي وي اشتهار اوکته
وييل ئي دا په بڼو مېر ظلم ده
دوو نه سپوا بچي راوړه نه شم

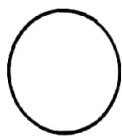

دخدای کارونو کني خوک خه اووايي
زما نظر چي په لټون و د چا
اوس مې په سترگو باندې بڼه نه کي

سر ترې قلم کړه ورته گوري خله
له دې نه لويه بې ننگې نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

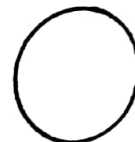

د پښتو شمله به نه تپتوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته د بېگم نه مشوره اخلي

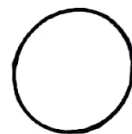

رښتيا وينا به په هر حال کښي کوم
سترگه زما د هېڅ نه هم نه رږي
په ما توتان خله څنډې شپړيږي

د چاپه نه غوښتلو هېڅ اونه شو
د دوو پيه تېر کښي ئې لس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

د احمقانو څه لکي خونه وي
وايي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښي غوږل نه کوي

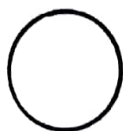

چرته د يو لاسه خټلے دے پېرې
تا چې په خپو نگرينې پورې کړې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

شوک و فطرت لاری نیولے نئے شہ
زخم چي سہوا شہي تاتہ بندہ پتہ دہ
گردانی شہلا، آتش نشان شہي غروندہ

نن چي مي شوندي ورتہ اوچيچلي
وہل مي خپل علاج پتہ وخت وي پکار
ستا پتہ مانغو کني جو پچنيچ شوک دے

شوک ترينہ سمہ ورخ بيدے نئے شہي
راغبہ مي او بنکو پتہ رخسار خوارہ کرہ
بنکاري چي بيا چاتہ اوبہ خروي

وہن مبارک ورتہ و لوتے وادہ شہ
خوستا و سپين سر نہ قربان شم ابہي
بشي نہ مياندو نہ چي شوکوي

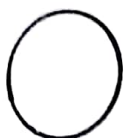

هر شہ چي ووخوتابہ چو نئے کوؤ
راتہ پتہ شا چا وچولے مي جور
داسي چي خولي پوري دي ہے اوترو

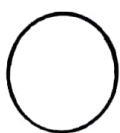

در سرہ دا خبرہ نئے منہ
کہ زبہ دي تور دے لہ دنيا زاهدہ
نو بيا د کور سفيد شہ کوي

زُهَ هَادِثُو رَا ثَوْنَدَے کَرِے یِمہ
رَانہ چِی لَاس دُ مِیَنِی رَا بِنِکَلُو تَا
دُ سِیَنَد چِیُو رَا لَہ پِنَاہ رَا کِپِی لَہ

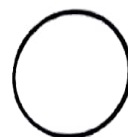

تَہ خِیَلہ لُور خُور قَرَمِزَنہ کِیَنہ
خُور مَآخُہ دَاسِی اُورِیَدِی دِی چِی
خِیَلہ بَرِجُو لَہ پَرِی دِی بَاتَہ بِنِی دِی

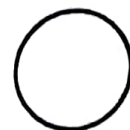

دُ رُوند پَہ ہر پَرَاؤ تَنُور لِبِہ دَے
دُ بَارَانُونُو اِنْتِظَار مَہ کُوہ
چَرِتَہ وَرِیجِی غَرِغَنَدَہ اُونِکِری

دُ دِش دَا لُوے اِحْسَان بَہ خُوکِ ہِی رُوی
لَا جِیَنکُوی دُ لُشُو کَالُو نَہ وِی
دُ پِنِغَلتُوب غُورِخُٹکِ ی مَلا مَاتَہ کِری

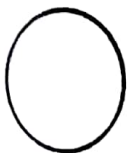

چَا لَہ ہَم نَہ وِر کُوی حَاے پَہ زِی رَا کِیَنِی
پَہ صَفَا یِی بَانَدِی ی مَہ تَہ رُوحَہ
ہِی رُخِیل عِج دُ اُیِیَنِی نِشَہ دَے

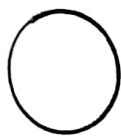

سِر کَہ مِی غُورِی نُو پَہ خُود کِیَنِی اِصَہ
کَہ سِیَا دِی دِی پَہ حَا ن رَا وِسْتِی
سِر بَہ ہَر خُہ تَہ وِر پَہ خُوی کِیَنِی رَا

ويښي ې اوڅکلي زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه گرځوي
رب دې د خوږې لارې داروگړي زما

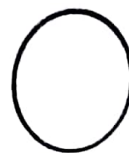

زه بدگمانه ستا په مينه نه يم
خو څنگه زده کړم د راگونو ژبه
مزدور غريب د لوبې غوږ نه ويښي

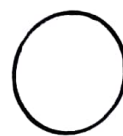

شپږينې دا يو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوبښي اواز پېژني

راته ې مه وينه څرې پرېږدوه
يتيم که ډېر هم خداي خوشحاله کړيو
خو د ژړا عادت ترې اوسنه وتو

چاته د سپي سرې نظر نه کوي
هسي ې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کانه هغه دروند وي چې پروت وي په ځان

د حقيقت زهر گوتېاي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پنځله په څه غږېده کښې زوے راکوي

دُ شاعر چاپ کتابونه

۱. دُ رنہا سپوری، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲. ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳. سترگو کني خوب دُ چکودریا تي نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
- روپے ایوارډ یافتہ چاپکاریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء
۴. راتہ غویرونو کني بنگري شرنکوي
دُ پښتو هايکو مجموعہ (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵. گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶. کانيي دکهل پنه لاس کني خود نه کوي
دُ پښتو هايکو مجموعہ (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱. وايه زما دُ خوب تعبير به شد وي
پښتو شعري مجموعہ
۲. رضا حمداني شخصيت اور شاعري، ایم۔ فل مقالہ
۳. بيباکئي اظهار، دُ اردو تقریرونو مجموعہ

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**